DELAVSKA ENOTNOST

PROLETARCI VSEH DEŽEL — ZDRUŽITE SE!

Četrtek, 20. oktobra 1966

Št. 41, leto XXII

— Ti, Jože, iz analitskega oddelka smo dobili obvestilo, da je naša enota prihranila ta mesec za 3758 S-din pri krpah za čiščenje strojev.

Karikatura: ANDREJ NOVAK

NA ROB RAZPRAVI V ORGANIZACIJSKO-KADROVSKI KOMISIJI SR ZSJ ZA SLOVENIJO

KRIZA FORME ALI KRIZA VSEBINE?

Ob koncu minulega tedna se je razvila v organizacijsko-kadrovski komisiji republiškega sveta ZSJ za Slovenijo kaj zanimiva razprava o reorganizaciji sindikatov. In če so že soglašali udeleženci posveta v oceni, da spremenjeni ekonomski odnosi in spremenjene družbene razmere naravnost kriče po reorganizaciji sindikalnega gibanja, delovanja sindikatov nasploh, pa sta se ob odgovoru na vprašanje, kako in v čem reorganizirati sindikalno dejavnost, izoblikovali dve, v marsičem različni izhodišči:

Kriza forme ali kriza vsebine — to sta bili obe skrajni relaciji v tej razpravi.

Toliko je dolžan v informacijo bralcu povedati pisec teh vrstic, pa čeprav se je odločil zoper fotografsko projekcijo razprave in si pridržal pravico, da ob nekaterih dilemah navrže še svoje mnenje.

NE VEM, ALI JE SPLOH POTREBNO GOVORITI O KAKŠNI SI ŽE BODI KRIZI...? Če pa je že bila taka oznaka izrečena, potem jo bo slej ko prej treba tudi podrobneje opredeliti.

Toda nekaj je gotovo: govoriti samo o »krizi forme« ali samo o »krizi vsebine« bi bil popoln nesmisel. Kajti tako kot je zaman pričakovati napredek v sindikalnem gibanju, predvsem pa povečanje njegovega družbenega pomena in vplivnosti samo z organizacijskimi spremembami, samo s spreminjanjem organizacijske strukture in organizacijskih odnosov od podružnic tja do centralnega sveta, tako bi tudi vsebinska preusmeritev brez spremenjenih metod in oblik dela, se pravi brez spremenjene forme, bistveno omrtvičila to vsebinsko predvrednotenje. Čeprav je seveda tudi to res, da v določenih trenutkih lahko zadostuje tudi samo organizacijska sprememba, v določenih predvsem vsebinska, vendar največkrat obojna in le malokdaj samo katera od obeh skrajnosti.

Toda v razmišljanjih po tej poti se predaleč zaide, zato: zares se je v zadnjem obdobju nabralo precej kritičnih in samokritičnih pripomb na rovaš našega dela in prizadevanj v sindikatih. Velja se spomniti nekaterih: prenekateremu izvršnemu odboru sindikalne podružnice lahko z vso upravičenostjo oči-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Pred občnimi zbori

Smo tako rekoč na pragu občnih zborov sindikalnih podružnic. In ne samo, da bomo vnovič ocenili rezultate naših skupnih prizadevanj v minulem mandatnem obdobju, vnovič si bomo zadali nove naloge in vnovič izbrali tiste, ki naj bi še posebej pripomogli k njihovemu uresničenju.

S te strani torej nič posebnega, vsaj nič takega, česar že ne bi bili navajeni.

Pa vendar gre za to, da bi prav v teh naših navadah ob pripravah na občne zbore nekaj bistvenega spremenili. Gre za to, da bi vendarle že začeli drugače programirati tudi delo v sindikatih, gre za to, da bi ga sploh programirali, in spet gre za to, da bi politiko kadrovanja zasnovali na novih kriterijih in jo predvsem uskladili s programskimi zahtevami v našem bodočem delu.

Priznati si namreč moramo, da smo v sindikalnih podružnicah le malokdaj prihajali na občne zbore z vnaprej izoblikovanimi programi naše dejavnosti, pa čeprav je občni zbor tisti organ, ki bi jih moral dokončno izoblikovati in potrditi. Namesto tega smo pogosto v zaključkih izglasovali nekaj zelo načelnih tez, bolj parol kot programskih ciljev družbeno politične akcije, delo sindikata v podružnici pa se je nato odkotrljalo na tirnice naključij in naključne prizadevnosti na novo izvoljenih članov izvršnih odborov.

In največkrat smo se razšli s teh občnih zborov z občutkom, da smo opravili svojo formalnost.

Samo zaradi formalnosti pa se res ne splača sestajati. In če naj sindikat v delovni organizaciji pomeni kaj več kot formalno organizacijo proizvajalcev, potem mora biti tudi njegova programska usmerjenost kaj več kot samo formalna. Temu pa se je moč izogniti le v primeru, da se člani sindikata sestanemo na občnem zboru z že izoblikovanim programom našega dela, da smo se torej že poprej dogovorili, katere skupne probleme bomo razreševali v prihodnjem obdobju. Samo tako delo je namreč lahko tudi načrtno in zato učinkovito.

A tudi sama izbira kadrov za sindikalno vodstvo bo v tem primeru veliko lažja. Ker se bomo pač lahko odločili za tiste tovariše, ki so že v razpravah o programu dela najbolj odločno zagovarjali najboljše rešitve in hkrati nakazovali najkrajše poti za njih uresničitev. Tako se tudi ne bo potrebno več ravnati po formalnih kriterijih naše dosedanje kadrovske politike, kot so na primer partijski staž, aktivnost na sestankih kolektiva ali samoupravnih organov, udeležba na sejah... Ne bo se torej treba več ravnati po kriterijih, ki so tako pogosto povzročili, da je novo izvoljeno sindikalno vodstvo kaj kmalu obrnilo hrbet članstvu, članstvo pa njemu.

Pa tudi ne bomo več mogli obračati hrbta drug drugemu! Ker bomo vsi še kako zainteresirani, da se razrešijo naši skupni problemi, ker bo vsakdo sprejel obveze in naloge, ki jih je dodobra poznal že tedaj, ko je sprejemal kandidaturo. Ker bo pač vsak odgovoren za uresničevanje sprejete dolžnosti. In to je pošteno. Do volivcev in do izvoljenih!

S. B.

JESENSKO TIHOŽITJE — FOTO SLUŽBA DE

RZGOVOR Z INŽ. JANEZOM BERAUSOM, DIREKTORJEM SAVE

Vsakdo naj materialno odgovarja

Inž. Janez Beraus, direktor tovarne gumijevih izdelkov Sava v Kranju, me je sprejel z zadnjo številko Delavske enotnosti v rokah, odprto na strani, kjer smo objavili intervju z Avgustom Vengustom, direktorjem Združenih papirnic Vevče, o delovni odgovornosti. Nekatere njegove izjave je podčrtal, druge pa ob strani označil s klicaji.

»Podpišem vse, kar je izjavil Vengust, razhajava se le v nečem: po mojem je mogoče in tudi nujno vsako delovno pooblastilo povezati z materialno odgovornostjo. Osebno nisem pripravljen denarno jamčiti za uspešno poslovnost Save, dokler tisti, ki krojijo predpise in dopolnilne predpise, materialno ne odgovarjajo za škodo, ki so jo povzročili z nezadostno proučenimi zakonskimi spremembami.«

»Zakone, novele in dopolnilne predpise sprejemajo skupščine, ki so po svoji sestavi zelo heterogene.«

»Te pripombe ne slišim prvič. Sprejemajo jih, toda nove

(Nadaljevanje na 6. strani)

- STR. 2: Z OBČINSKIH SINDIKALNIH SVETOV
- STR. 3: IZDELKE ŽRO PODGANE — ODNOSE PA LJUDJE
- STR. 4: »SINDIKATI ŠE NIMAJO STALIŠČ«
- STR. 5: MOJSTER ANTON JEŽ
- STR. 6: KAKO AKTIVIRATI NOVA OSNOVNA SREDSTVA?
- STR. 10: SAMOUPRAVLJANJE V PTT

RAZGOVOR Z DIREKTORJEM LOŠKIH TOVARN HLADILNIKOV FRANCEM BRANISLJEM O NEPOSREDNEM VPLIVU KREDITNE POLITIKE NA POSLOVANJE V DELOVNI ORGANIZACIJI

Nezaupanje v razsodnost kolektivov

Med upravljavci pogosto slišimo očitke, da je v materialnih pogojih samoupravljanja še veliko administrativnih primesi, ki krnijo smotrno gospodarjenje s sredstvi. Med takšna nerešena sistemska vprašanja sodi tudi kreditna politika. Po mnenju delovnih kolektivov pomeni sedanji sistem kreditiranja nezaupanje delovnim organizacijam, da bi znale smotrno trošiti sredstva. Izkušnje pa kažejo nasprotno, da prav administrativno uravnavanje sredstev ne spodbuja kolektivov k najbolj premišljeni poslovni politiki. O tem smo se pogovarjali s tov. direktorjem Branisljem.

Kaj sodite o sedanji kreditni politiki in kako občutite njen vpliv v vaši delovni organizaciji?

Poudariti moram, da nimamo pri najemanju kreditov nobenih težav. Banka nam kreditira vse, če le izpolnjujemo pogoje za zaprošene kredite. Prav s pogoji kreditiranja pa nismo zadovoljni. Sedanja kreditna politika namreč administrativno uravnava gospodarjenje s sredstvi, s katerimi naj bi razpolagali kolektivi. Gre torej za nezaupanje delovnim kolektivom, da bi znali gospodarno trošiti razpoložljiva sredstva. Na primeru naše delovne organizacije pa bom skušal utemeljiti, da nas sedanji kreditni pogoji silijo le v negospodarno trošenje sredstev.

Naše podjetje je sezonskega značaja, se pravi, da prodaja silno niha, in zato proizvajamo na zalogo. Če bi gospodarili samostojno, če bi si sami krojili poslovno politiko, bi v mrtvi sezoni proizvajali polizdelke. Izdelovali bi torej tiste elemente, ki terjajo veliko dela in malo materiala in zato tudi manj obratnih sredstev, finalizacijo pa bi preložili na sezono. Izračunali smo, da bi na ta način potrošili 30 % manj obratnih sredstev, ali pa bi s »prihrankom« obratnih sredstev lahko izdatno pomagali pri prodaji, ki je za nas osrednji problem. Toda ker banka kreditira le gotove izdelke, jih moramo tudi napraviti in dokazati zalogo, če hočemo dobiti kredit. Družbena kontrola tako močno greši v svojem namenu. Banka se meša v to, koliko ima podjetje gotovih izdelkov, če namensko troši najete kredite, meša se celo posredno v gospodarjenje z našimi, pri nas ustvarjenimi sredstvi. Se pravi, da smo prisiljeni nalagati sredstva v namene, ki jih narekujejo administrativni predpisi, ne pa tja, koder smo prepričani, da bi bila bolje naložena.

K temu nezaupanju pa velja dodati, da so krediti preveč dragi in zato ni bojazni, da bi si delovne organizacije nakopale dolgove, ne da bi ob vsakem posojilu stokrat pomislile, če bo naložba tudi poplačala drag kredit. Nedvomno bi bilo potrebnih manj družbenih sredstev, če bi gospodarjenje s sredstvi v celoti prepustili kolektivom, da bi jih lahko prelivali v delovni organizaciji ali celo med delovnimi organizacijami različnih gospodarskih vej, tako kot bi terjala poslovna politika podjetja.

Trdim, da bi z bolj sproščeno poslovno politiko dosegla večina delovnih organizacij boljše poslovne uspehe, in trdim, da se pri sedanji administrativni kreditni politiki še dolgo ne bomo mogli izvleči iz gospodarskih težav.

Kako bi naj po vašem mnenju izpeljali sistem kreditiranja?

Zadnje čase slišimo glasove, da bo kreditna banka pustila lokalnim bankam bolj proste roke. Če bi se banke odpovedale kontroli namenske porabe sredstev, bi se z bančniki veliko laže pomenili za kredit kot pa z

(Nadaljevanje na 6. strani)

REZERVIRANI STOLPEC

Milan Kneževič

predsednik IO sindikalne podružnice pri Gozdnem gospodarstvu Maribor, obrat v Ptuju:

● Kako imate pri vas urejeno nagrajevanje strokovnega gozdarskega kadra?

Na osnovi podatkov, ki smo jih zbrali v operativi, je plansko analitski oddelek pri Gozdnem gospodarstvu v Mariboru izdelal pravilnik o nagrajevanju strokovnih delavcev. Po tem pravilniku se ravna že skoraj leto obrat v Rušah, medtem ko smo v našem obratu začeli nagrajevati po novem pravilniku minuli mesec. Že prvi začetki kažejo, da smo s pravilnikom dosegli svoj namen, saj se za novo spodbudnejšo delitev osebnih dohodkov ogrevajo v vseh naših obratih. Res je, da bo potrebno zaradi različnih pogojev dela prilagoditi pravilnik za vsak obrat posebej, jedro pravilnika pa le določa normative za vsa dela in natančno delitev del po posameznih panogah in dejavnostih.

Po sklepu samoupravnih organov bo pravilnik na preizkušnji eno leto. Tako ga bomo lahko sproti dopolnjevali. Centralni delavski svet je že imenoval posebno komisijo, ki bo naše predloge zbirala in pripravila dopolnitve. Prve pomanjkljivosti se namreč že kažejo. Pravilnik ne upošteva strokovne usposobljenosti in kvalitete dela in tako tudi ne spodbuja posameznikov, da bi si pridobili višjo strokovnost. Povedati pa velja, da so te in podobne pomanjkljivosti opravičljive, kajti prvi smo, ki smo se lotili nagrajevanja gozdarskih strokovnjakov po delu.

Jože Škulj

predsednik sindikalne organizacije v Mirni, tovarni šivalnih strojev na Dolenjskem:

● Vaša tovarna je zavoljo investicij zašla v težave. Kaj menite, v čem je izhod, da bi bolje gospodarili?

Na to vprašanje je trenutno izredno težko odgovoriti na kratko, ker je še toliko nerešenega. Pa vendar, ko večkrat takole razmišljam, kaj naj storimo, da bi se izkopali iz težav, se mi zdi, da moramo predvsem izpeljati dobro organizacijo dela in proizvodnjo izpopolniti z novimi stroji. Sam delam v lesnem obratu tovarne in moram reči, da nam gre precej bolje kot tistim v kovinskem obratu. Toda vseeno je tudi v lesnem obratu še mnogo pomanjkljivosti, zlasti kar zadeva modernizacijo proizvodnje. Tudi mi proizvajamo na starih strojih in če hočemo doseči še boljše proizvodne rezultate, moramo čimprej kupiti stroj za čiščenje in brušenje furnirja, medtem ko smo novo stiskalnico prav zdaj kupili.

Seveda pa nas samo novi stroji še ne bodo rešili zadreg. Še bolj pomembno je, da si čimprej izoblikujemo dobra merila nagrajevanja, kajti sedanja sploh ne stimulirajo delavcev, da bi bolje in več proizvajali. Merila namreč, ki jih imamo izoblikovana sedaj, ne dajejo skoraj nobenih možnosti, da bi pridni in prizadevni delavci tudi več zaslužili.

Ljudmila Zaletel

predsednica IO sindikalne podružnice »Konfekcije Lisca« Sevnica — obrat Zagorje ob Savi:

● Kakšna sta vloga in pomen sindikata v vašem obratu?

Najprej to, da pravzaprav ni zadeve v obratu, ki bi šla mimo sindikata. Stališča sindikata samoupravni organi tudi sprejmejo, če jih znamo utemeljiti.

Sicer pa se trudimo, da bi našim ljudem čimbolj pomagali tudi v vsakdanjih težavah. Na pobudo sindikata smo ustanovili blagajno vzajemne pomoči, ki članom za enoodstotne obresti nudi kratkoročna posojila do 100.000 S-din.

Vsako leto za naše ljudi organiziramo vsaj en izlet. Letos smo za 6000 S-din bili dva dni v Italiji.

Omenila bi še, da sindikat na svoje stroške tudi vsako leto pošlje na preventivni oddih nekaj delavcev in nekaj otrok socialno ogroženih družin naših delavcev. Tu pa se marsikdaj spoprimemo s težavami. Zavoljo različnih vzrokov je preventivni oddih najbolj primeren v času pred glavno sezono, ali pa po njej. Pri nas pa imamo kolektivni dopust, kadar pa delamo, je proizvodnja organizirana na tekočih trakovih. Če torej kdo zaprosi za preventivni oddih, ga delavci precej postrani gledajo, ker morajo opraviti tudi njegovo delo. Zaradi tega odziv med ljudmi ni takšen, kakršne so dejansko potrebe in kar bi končno tudi finančno zmogli.

Alojz Smolič

predsednik IO sindikalne podružnice Tekstilne tovarne Medvode:

● Odgovorite, prosim, na vprašanje: kaj dela sindikat v vašem podjetju?

Rekel bi, da se nič važnega ne zgodi v podjetju, o čemer se ne bi pogovorili najprej na izvršnem odboru, potem pa, če je potreba, tudi s kolektivom. To predvsem tedaj, če je treba poizvedeti za mnenje naših ljudi, ali pa, če jim je treba karkoli pojasniti, da bi potem samoupravni organi na osnovi razprave v kolektivu lahko izbrali tako rešitev, ki je v trenutnih razmerah najboljša. V zadnjem času na primer precej razpravljamo o nadomestilih za boleznine do treh dni. Zavzemamo se, da bi vsak, ki enkrat izostane, dobil 80 % osebnega dohodka, tisti, ki izostane dva ali večkrat, pa po 60 % zaslužka. Razen tega pa bi vsakdo, ki tri mesece ni ‚marodiral', dobil po 6000 S-din dodatka ali enkrat toliko kot doslej!

So pa stvari, ki dokazujejo, da člani kolektiva res zaupajo v sindikat. Imeli smo primer, ko so nekoga hoteli odpustiti iz podjetja. Nič koliko grehov so mu pripisali. Prizadeti se je obrnil na sindikat in zahtevali smo, da bi zadevo preverili. Končalo se je tako, da je prizadeti delavec še vedno med nami!

KRIZA FORME ALI KRIZA VSEBINE?

NA ROB RAZPRAVI V ORGANIZACIJSKO-KADROVSKI KOMISIJI RS ZSJ ZA SLOVENIJO ● ALI GRE V RESNICI ZA POENOTENE INTERESE IN RAZTAPLJANJE ANTAGONIZMOV V SAMOUPRAVNIH ODNOSIH

(Nadaljevanje s 1. strani)

tamo, da živi in dela bolj zase kot za članstvo. In spet moramo sami sebi priznati, da je decentralizacija samoupravljanja precej korakov naprej v svojem razvoju, medtem ko so sindikatu v delovni enoti marsikdaj še močno pristrižene peruti že zaradi same organizacijske sheme dela. In namesto, da bi se z ukinitvijo okrajnih vodstev uresničila napovedana družbena osamosvojitev občinskih svetov, jo je v prenekaterem primeru zamenjala osamljenost in marsikdaj celo odvisnost od drugih družbeno političnih in celo upravnih organizmov v komuni.

In tako naprej, do tega, da danes sami priznavamo, da so bili v dosedanji družbenopolitični akciji sindikalni organizmi, od podružnic pa tja do centralnega sveta, marsikdaj le transmisijski mehanizem drugih organov in organizacij.

Tako ugotavljamo v sindikatih sami. In vsaj v tem primeru bi zares lahko govorili o nekakšni »krizi« oblike in metod dela.

Ničkolikokrat pa sem moral v zadnjih letih poslušati delavca, ki mi je zastavil takole vprašanje: »Čemu pa nam je sploh potreben sindikat?« In to je po mojem mnenju tudi tisto vprašanje, ki očitno kaže na »krizo« v vsebini sindikalnega gibanja in sindikalne aktivnosti nasploh.

IN V TEM TRENUTKU TUDI NAJPOMEMBNEJŠE VPRAŠANJE...! Kajti ni ga utišala niti ni zmanjšala njegove aktualnosti nobena »organizacijska reorganizacija« v našem sindikalnem gibanju, čeprav jih je bilo že nekaj v zadnjih letih.

Zato tudi mislim, da bi si morali na to: »Čemu nam je sploh potreben sindikat?«, takoj zastaviti proti vprašanje: »Koliko stoji za stališči sindikata široko članstvo?« In če bi ga prevedli v pogovorni jezik, potem bi se moralo glasiti takole: »Koliko v določenem obdobju odraža sindikalna akcija tudi interese širokega kroga sindikalnega članstva?«

Vprašanje ni enostavno in bržčas popolnega odgovora nanj sploh ni mogoče dati. Prav gotovo pa so sindikati v zadnjih letih, kljub večji ali manjši interesni zavzetosti širšega kroga članstva, izborili nekaj izredno pomembnih bitk. Gre za uveljavitev nagrajevanja po delu, gre sploh za uveljavitev načela dohodka in s tem za začetek novega obdobja v procesu prevrednotenja tako širših ekonomskih kot družbenih odnosov. In še tako kritična ali samokritična ocena te progresivne vloge ne more zanikati.

Vendar pa si je treba ob tem zastaviti tudi novo vprašanje. Takole: ali pa so danes še vedno taki odnosi, materialni in družbeni, da se ni v ničemer spremenila družbena funkcija sindikata? In sploh, kakšna je vloga sindikatov v razvitejših samoupravnih in dohodkovnik odnosih?

Nič kolikokrat sem slišal pripombo, da sindikat v samoupravnih odnosih izgublja svoj družbeni pomen, ker ga pač zamenjuje samoupravni mehanizem, ker se v tem mehanizmu proizvajalčevi interesi poenotijo, ker se tudi nasprotja razrešujejo na relaciji proizvajalec — upravljavec.

In velikokrat se je primerilo, da so tudi sindikati zasnovali svojo akcijo na tem izhodišču.

ALI PA GRE V RESNICI ZA POENOTENE INTERESE IN RAZTAPLJANJE ANTAGONIZMOV V SAMOUPRAVNIH ODNOSIH...? Sam zase soglašam s tistimi, ki trde, da, če je to res, lahko brez škode razpustimo sindikate in vse probleme, kolikor jih že je, od delovne enote do zveze, razrešujemo samo še na konferencah samoupravljavcev in samoupravnih organov.

Toda čemu bi ne pogledali iz oči v oči vsakdanjim izkušnjam? So mar v resnici tako zelo osamljeni primeri, da se osrednji samoupravni organi poistovetijo v zagovoru posameznih odločitev z upravnim vodstvom? Ali ne izreka pogosto tudi izvršni odbor sindikalne podružnice v imenu sindikata podpore posameznim rešitvam, pa čeprav je očitno dejansko razpoloženje članstva? Ali ne bi mogli našteti nekaj primerov, ko partijsko vodstvo v »imenu enotnih interesov« vsili sindikatu precej drugačno mnenje, kot pa ga ima marsikdaj večina članstva?

Že teh nekaj vprašanj iz povsem konkretnih primerov daje slutiti, da nasprotja so, da ne moremo govoriti vselej o enotnih interesih. Tako velja pritrditi tistim, ki ugotavljajo, da danes sicer ne nastajajo več nasprotja na odnosu proizvajalec — lastnik proizvajalnih sredstev, da se porajajo nič manj boleča nasprotja — in kljub uveljavljenemu načelu delitve po delu pri sami delitvi osebnih dohodkov, pri različnem materialnem položaju proizvajalcev, tudi pri njih različnem družbenem položaju. In sam proces uveljavljanja gospodarske reforme je navrgel cel splet bolj ali manj zaostrenih antagonizmov tudi v pogojih samoupravnih odnosov in navkljub vse večji demokratizaciji celotnega družbenega življenja. Antagonizmov, ki pa se sami po sebi in samo zavoljo samoupravnih odnosov ne razrešujejo in niti ne morejo razrešiti. Za primer vzemimo samo samoupravni organ, ki se je izrekel za investicijsko izgradnjo, čeprav dobršen del proizvajalcev ne soglaša s to odločitvijo. In tako od problemov v delovni organizaciji do problemov v državi.

A prav v razreševanju teh, na novo porajajočih se nasprotij, v razreševanju antagonizmov, ki jih porajajo različni interesi, velja poiskati vsebinsko preusmeritev sindikalne akcije. Torej ne more biti govora o nikakršnem poistovetenju s samoupravnim mehanizmom, temveč gre za povsem specifično in samostojno družbeno politično organizacijo proizvajalcev. Le to lahko zagotovi učinkovitost in množičnost sindikalnemu gibanju pri nas. Organizacija sama, metode in oblike sindikalnega dela pa morejo seveda k temu le pripomoči.

Zato se pridružujem mnenju tistih, ki zagovarjajo v prvi vrsti vsebinsko reorganizacijo sindikatov.

BOJAN SAMARIN

Z RAZŠIRJENE SEJE PLENUMA OBSS VIČ-RUDNIK

KRITIČNA OCENA SAMOUPRAVLJANJA

Na razširjeni seji plenuma ObSS Vič-Rudnik, ki je bila minuli teden, smo slišali veliko več kritičnih kot pohvalnih misli o uveljavljanju neposrednega upravljanja v delovnih organizacijah. Odkrita obravnava slabosti v razvoju samoupravljanja, ki vplivajo hkrati na neurejene in ponekod nevzdržne medsebojne odnose, je razkrila mimo mnogih drugih vprašanj tri osrednje zaplete pri uveljavljanju neposrednega upravljanja:

Takole jih lahko povzamemo:

● Samoupravni organi povečini ne upravljajo v imenu samoupravljavcev, ampak lovijo ravnovesje med željami neposrednih upravljavcev in volje strokovnega in upravnega vodstva.

● V mnogih kolektivih je za vodilne delavce samoupravljanje še vedno le formalnost, samoupravni organi pa »hvaležen forum«, ki potrdi vse, kar jim predložijo v potrditev.

● Proizvajalci, ki jim po družbenem dogovoru dajemo pravice neposrednega upravljanja, teh svojih pravic ne morejo uveljaviti, ker jim v delovnih organizacijah mašijo usta, podcenjujejo njihovo zrelost in sposobnost odločanja.

V tem nepovezanem trikotu med samoupravnimi organi, vodstvom in neposrednimi upravljavci pa so se uveljavile široke možnosti za samovoljo in nespoštovanje zakonitosti, ki so povzročile nezadovoljstvo in nezaupanje v moč neposrednega upravljanja.

Skrbno pripravljeno gradivo za razširjeno sejo plenuma in zavzeta razprava udeležencev sta pokazala, da si viški sindikati prizadevajo ne le odkriti posledice, ampak poiskati predvsem vzroke za slabe samoupravne odnose. Zato ni naključje, da so sindikati glavno pozornost posvetili vlogi in metodam dela samoupravnih organov. Pri tem so menili, da samoupravni organi pogosto ne odločajo samostojno o poglavitnih vprašanjih, ampak prepuščajo svoje pristojnosti strokovnim službam. Odločitve, ki jih potem uveljavijo strokovne službe, pa niso vselej po volji kolektiva. Člani samoupravnih organov se ne posvetujejo pred sejami z delavci, niti jih po sejah ne seznanijo s svojimi stališči. Pogosto se tudi primeri, da člani samoupravnih organov spregledajo vsiljene odločitve strokovnih služb vse dotlej, dokler kažejo te odločitve dobre rezultate. Brž ko pa se strokovne službe »uštejejo«, čeprav delavski sveti dvigajo roke tudi za take odločitve in se potlej pokažejo negativne posledice, se člani samoupravnih organov sklicujejo na samovoljo in vsiljevanje odločitev.

To je hkrati veren odraz nerazmejenih pristojnosti in odgovornosti samoupravnih organov. Povsod je čutiti, da smo se doslej omejevali bolj na moralno odgovornost samoupravnih organov, nismo jim pa odmerili tudi materialne odgovornosti. Zavoljo tega upravni odbori in delavski sveti ne terjajo vnaprej pripravljenega in strokovno utemeljenega gradiva, zato ne zasledujejo če se njihovi sklepi dosledno uresničujejo, zato se ne oslanjajo na mnenje neposrednih proizvajalcev, in zato pogosto prepuščajo svoje pravice strokovnim službam.

Vodstva političnih organizacij v kolektivih, ki bi morala utrjevati samoupravne odnose, velikokrat svoji nalogi niso kos. Izkušnje kažejo, da najraje prevzamejo vlogo razsodnika, govorijo in terjajo v imenu delavcev, namesto da bi pomagala in omogočila, da bi delavci sami povedali. kaj jih žuli v odnosih in kaj je potrebno storiti, da bodo odnosi takšni, kot jih želi večina. Izkušnje opozarjajo, da mora biti mera krivic in nepravilnosti že zvrhano polna, ko slednjič prekipi potrpljenje kolektiva in ko si upajo delavci brez strahu pred posledicami končno povedati, kaj jih teži.

I. V.

Z OBČINSKIH SINDIKALNIH SVETOV

Ptuj

Že vrsto let govorimo, da so tudi delovne organizacije dolžne pomagati staršem pri varstvu otrok. Še vedno pa smo le pri besedah. Lahko trdimo, da delovne organizacije ne poznajo problemov svojih delavcev, zato jih tudi ne morejo reševati. In če že pride do težjih problemov, menijo, da delovne organizacije niso socialne ustanove.

Kdo naj bi potem načel to problematiko v kolektivu? Starši sami svojih problemov ne bodo načeli, ker so največkrat srečni, da imajo zaposlitev. Socialnih delavcev se kolektivi branijo, ker bi le-ti odkrili probleme. Vendar si ne bomo mogli zatiskati oči pred lastnimi napakami. Ali ne bi tu lahko več storile sindikalne organizacije? Prav sedaj bo priložnost za to na zborovanjih samoupravljavcev, ki bodo v vseh delovnih organizacijah. Na teh zborovanjih bi morali odkriti vzroke, ki vplivajo na nizko produktivnost in ki hromijo družbeno dejavnost.

Društva prijateljev mladidine naj bi osvetlila družinske probleme vsem družbenim činiteljem, hkrati pa bo treba obveščati starše in občane o odgovornosti za mladi rod. V ptujski občini bomo v novembru mesecu posvetili sindikalni plenum družbenemu standardu družine. Medtem bomo zbrali potrebno gradivo, zbrali pa bomo tudi predloge staršev in občanov za reševanje proizvajalčevih problemov.

ANGELCA ŽIBERNA

Tolmin:

Osebni dohodki v tolminski občini se letos niso povečali za 36 %, kot so prvotno predvidevali delovni kolektivi, ampak znatno manj. Po posameznih panogah so pri osebnih dohodkih velike razlike. Na vrhu lestvice so elektroindustrija s povprečjem 113.164 S-dinarjev, medtem ko je povprečje v predelovalni industriji 81.696 S-dinarjev. Spričo teh številk se zdi še bolj nerazumljivo, zakaj znaša povprečje osebnih dohodkov v obutveni industriji samo 48.932 S-din, v lesni industriji pa 49.289 S-din. Ali so taki osebni dohodki pri prvih odraz večje produktivnosti, pri drugih pa slabega gospodarjenja, so se vprašali na seji občinske skupščine, ko so obravnavali rezultate gospodarjenja v letošnjem letu. Najbrž ne bo držalo niti prvo niti drugo. Razloge za take razmere bo bržčas treba iskati drugje, predvsem pa v trenutni konjunkturi nekaterih panog, zaradi česar v nekaterih delovnih organizacijah lahko izplačujejo nesorazmerno višje osebne dohodke v primerjavi z drugimi podjetji v tolminski občini. J. Š.

Kranj:

Na nedavnem sestanku s predsedniki izvršnih odborov sindikalnih podružnic v kranjski občini je bilo domenjeno, naj bi izvedli posebne sestanke izvršnih odborov s sindikalnim članstvom, na katerih naj bi se pogovarjali o odmevih na brionski plenum. Zavoljo tega so se v občinskem sindikalnem svetu v Kranju še dogovorili, naj bi v vseh sindikalnih organizacijah v občini organizirali izredne seje izvršnih odborov kot pripravo na te razgovore s kolektivi.

Posebna komisija pri predsedstvu občinskega sindikalnega sveta v Kranju pa je pripravila tudi predlog vprašanj, o katerih naj bi se izvršni odbori pogovorili s člani sindikata. Razgovor izvršnih odborov s člani sindikata pa bo prav tako služil kot prva priprava na občne zbore, ki jih bodo v kolektivih kranjske občine izvedli do konca leta. Pričakujejo, da bodo na teh razgovorih člani sindikata postavili vrsto vprašanj tako v zvezi z delom izvršnih odborov sindikata, kot s problemi v delovnih organizacijah v občini. Ta vprašanja in pripombe članstva na delo sindikata pa bodo tudi napotek za sindikalno aktivnost v prihodnje. Z.

... v jugoslovanskih sindikatih

Centralni svet

Po stari navadi

V začetku minulega tedna — točneje 11. oktobra — se je sestalo predsedstvo CS ZSJ, da bi proučilo »Razvojne možnosti in okvire ekonomske politike v letu 1967« — gradivo, ki ga je pripravil Zvezni zavod za gospodarsko planiranje. Toda predno so člani predsedstva sploh začeli razpravo o tem pomembnem gradivu, so poudarili, da morajo spet razpravljati v časovni stiski, da v delovnih organizacijah sploh niso izrekli svojega mnenja o njem, ker za kaj takega ni bilo časa, saj naj bi po prvotnem obvestilu o tem dokumentu razpravljala zvezna skupščina že 13. oktobra.

Torej po stari navadi: sindikati naj bi se izrekli o tem nadvse pomembnem dokumentu na hitro in brez mnenj delovnih kolektivov. In to kljub temu, da so predlagatelji okvirne ekonomske politike v prihodnjem letu že v srednjeročnem programu razvoja Jugoslavije zapisali sklep, da se je treba o vseh pomembnejših vprašanjih posvetovati z delovnimi kolektivi in to vsaj tri mesece, predno stopijo v veljavo novi ukrepi ali novi predpisi.

In šele na seji predsedstva Centralnega sveta je bilo podano dodatno obvestilo, da Zvezna skupščina ne bo 13. oktobra sprejemala tega dokumenta. Zato je predsedstvo jugoslovanskih sindikatov tudi sklenilo, da se bo izreklo o programu razvoja za prihodnje leto šele tedaj, ko bodo tudi v delovnih organizacijah izoblikovali svoje mnenje o tem vprašanju.

Srbija

Odnosi, odnosi...

Okrajni sindikalni svet v Leskovcu je posredoval javnosti nekaj primerov, ki sami po sebi ponazarjajo, kakšni odnosi še vedno vladajo v nekaterih delovnih organizacijah. Naj nekatere od njih povzamemo:

— V komunalnem podjetju 4. julij v Preševu delavci že štiri mesece niso dobili izplačanih osebnih dohodkov niti otroških dodatkov.

— V cestnem komunalnem podjetju v Leskovcu je eden od šefov ukazal delavcem, da se morajo vsako jutro, ko pridejo na delo, zglasiti v njegovi pisarni in, če njega ni, raportirati njegovi pisalni mizi: »Tovariš šef, prišel sem!« Šele zatem lahko delavci odidejo na svoja delovna mesta.

— V Vladičinem Hanu je vodilni uslužbenec, potem ko je sodišče razveljavilo odpoved in ko je podjetje moralo delavko sprejeti nazaj na delo, odredil zanjo tako delovno mesto: eno od poti v tovarniškem dvorišču. K temu je dodal: »Tu se sprehajaj, plačo boš dobivala, v delovne prostore pa se nikar ne prikaži!«

Hrvatska

Priprave za konferenco

Sindikati v Metkoviću se intenzivno pripravljajo na bližnjo konferenco samoupravljavcev. Za osnovno temo tega delovnega posveta so določili analizo dosedanjega razvoja neposrednega samoupravljanja. V ta namen je občinski sindikalni svet tudi organiziral dve posebni skupini strokovnih delavcev, ki pripravljata gradivo o doseženi razvojni stopnji samoupravljanja v gospodarstvu in negospodarskih dejavnostih komune Metković. Še posebej pa naj bi na tej konferenci odgovorili na vprašanje, kako zainteresirati za samoupravljanje kakih 60 % zaposlenih v bazenu Ploče—Opuzen, ki se vsak dan vozijo na delovna mesta tudi po 30 km daleč.

Bosna in Hercegovina

Dobri rezultati

V sarajevski tovarni žice in žebljev, ki je eden od obratov metalurškega kombinata Zenica, so tri mesece pred koncem leta izpolnili svoj letni plan. Vzrok za ta uspeh v sindikatu tovarne pripisujejo tudi zelo razvitemu samoupravljanju in izpopolnjenemu sistemu nagrajevanja po delu. Tako v tem podjetju ni skoraj nikogar več — niti v službah — ki ne bi bil nagrajevan po delovnem učinku. Delavski svet podjetja pa sprejema svoje sklepe le na osnovi poprejšnjih razgovorov v delovnih enotah. Tako je letos delavski svet podjetja tudi soglasno osvojil zahtevo zborov proizvajalcev v delovnih enotah, da namesto 5 enot osnujejo 12 delovnih enot, kajti prevelike delovne enote niso omogočale preciznega izračuna delovnih učinkov posameznih delavcev in so mnogi morali »živeti na povprečju«.

Tako je decentralizacija samoupravljanja, učinkovitejši sistem nagrajevanja ob boljši organizaciji dela bistveno prispeval k letošnjim izrednim proizvodnim uspehom sarajevske tovarne žice in žebljev.

KOLEKTIV INVALIDSKIH DELAVNIC JE NEZADOVOLJEN

IZDELKE ŽRO PODGANE, ODNOSE PA LJUDJE

Minuli teden me je povabila sindikalna podružnica Invalidskih delavnic Domžale na zbor delovne skupnosti.

V Krašicah pri Moravčah, v enem izmed treh obratov Invalidskih delavnic, so se zbrali člani kolektiva, da se odkrito pomenijo o nekaterih svojih notranjih problemih. Dnevni red je vseboval tri točke: priključitev Mizarstva Domžale k Invalidskim delavnicam, proizvodnja v vseh treh obratih in medsebojni odnosi.

Že pred zborom delovne skupnosti me je opozoril Franc Ravnikar, tajnik te sindikalne podružnice, na nekatere stvari, ki po njegovem mnenju povzročajo v kolektivu slabo voljo in ogorčenje. Povedal mi je, da jim je pred pol leta vsilila občina novega direktorja, ki dela vse po svoje in pozablja, da nima besede v kolektivu samo on. Slabo voljo pa povzročajo v prvi vrsti zares minimalni osebni dohodki, nekateri prejemajo le po 17 tisočakov na mesec, in direktorjeva želja, da bi Invalidskim delavnicam priključili Mizarstvo Domžale, ki je do vratu v dolgovih in trenutno pod prisilno upravo...

BUREN APLAVZ ZA NEZAUPNICO DIREKTORJU

Referat Franca Ravnikarja je v nekaj besedah prikazal današnjo, dokaj klavrno podobo podjetja.

»Svoje čase smo želi pri delu lepe uspehe, danes pa smo na tem, da se vsi skupaj znajdemo na cesti. Odkar je postal naš direktor Štefan Horvat, ki, mimogrede, ni izpolnjeval pogojev za delovno mesto, smo še bolj zabredli v težave, za katere je že tako ali tako poskrbela gospodarska reforma...«

Slišal sem, da direktor Horvat ni bil kos svojim nalogam in da kaj rad ukrepa po svoje, ne glede na mnenje samoupravnih organov v podjetju.

»Domenili smo se, da bomo napravili dokumentacijo o priključitvi Mizarstva in se potlej na podlagi teh podatkov odločili bodisi za integracijo, ali pa proti,« je nadajeval Franc Ravnikar. »Povsem jasen je bil sklep delavskega sveta, da Mizarstva ne bomo vzeli pod svojo streho, če ima dolgove, saj vemo, da se sami utapljamo. Toda dokumentacije ni nihče pripravil. Direktor nam hoče prikriti dejstva in vsiliti podjetje, ki nas bo gotovo pokopalo.«

Člani kolektiva Invalidskih delavnic se danes bojijo, da bodo trdo prisluženi dinarji stekli v prazno. Občutek imajo, da se direktor Štefan Horvat bore malo zanima za njihovo usodo in da ga prav nič ne skrbi, če bodo še ob ta košček kruha, ki je že danes tako tenak, da se skozenj vidi, ki pa je tudi kaj različno razdeljen med člani kolektiva: na zboru delovne skupnosti sem slišal, da so mesečni osebni dohodki v razmerju 1:13.

Predlog Franca Ravnikarja, da izrečejo direktorju nezaupnico, da mu izplačajo za nazaj le 50 % osebne dohodke in da glasujejo proti priključitvi Mizarstva, je sprejela velika večina članov kolektiva z burnim aplavzom.

VPRAŠANJA SO OSTALA ODPRTA

Razprava na omenjenem sestanku je pokazala, da kolektiv Invalidskih delavnic ni enoten. Posamezniki se ogrevajo za »vsiljenega« direktorja Horvata in mu zaupajo, večina članov kolektiva pa je spričo dosedanjih rezultatov nekdanjega »občinskega moža« močno črnogleda.

»Sram me je povedati, toda septembra sem zaslužil le 18.300 S-dinarjev,« je dejal Franc Smrekar, obratovodja v Krašicah. »Pošteno delam, sem torej sam kriv, da zaslužim tako malo...?«

»Kdo je kriv, da se iz dneva v dan spreminja naš proizvodni program ..? Zakaj ležijo naši izdelki pod milim nebom, zakaj so naše vzmetnice požrle podgane, čemu pogosto nimamo dela samo zato, ker ni potrebnega materiala? Smo morda mi odgovorni za to, da se izdelki kopičijo, ker jih ne moremo spraviti v promet...?«

Tako se vprašujejo člani kolektiva in sami ne vedo, kako naprej. Pripravljeni so trdo delati, vseeno kaj, hočejo le kolikor toliko dostojne osebne dohodke in predvsem to, da se sredstva bolj pravično delijo kot pa so se doslej.

»Težave podjetja so dediščina nekdanje politike,« je dejal na sestanku direktor Štefan Horvat. »Proizvodnja je bila neorganizirana, podjetje sploh ni imelo plana. Sem za to, da uvedemo v podjetju nekatere nove službe, ki so pogoj za to, da se postavimo na noge. Integracija z Mizarstvom iz Domžal bi bila pametna, kljub temu da ima podjetje izgubo. Dokumentacijo sem pripravil sam. Obtožbe na moj račun pa so neutemeljene, zato zahtevam posebno komisijo, ki naj to razišče...«

Zbor delovne skupnosti sem zapustil po petih urah. Ničesar konkretnega se ta dan niso domenili v Krašicah, dolg zapisnik ni vseboval nobenega zaključka.

Jasno je le eno: zbor delovne skupnosti je še bolj zrahljal medsebojne odnose. Vprašanje proizvodnje in nadaljnje politike podjetja pa je ob vsem tem ostalo povsem nerazčiščeno.

Če ne bodo samoupravni organi tega kolektiva resno zagrabili vajeti in čimprej skušali poiskati izhod iz današnjih zares klavrnih razmer, se zna uresničiti bojazen delavcev, da se bodo lepega dne res znašli na cesti. Očitno je namreč, da dosedanje vodstvo podjetja ni kos svoji nalogi.

A. ULAGA

MOTIV IZ LJUBLJANSKEGA ROGA — FOTO SLUŽBA DE

OD VSEPOVSOD

Predsedstvo občinskega sindikalnega sveta v Slov. Konjicah je na seji v začetku tega meseca obravnavalo rezultate gospodarjenja v delovnih organizacijah na območju občine v prvih osmih mesecih letošnjega leta. Številke in podatki za prvi dve tretjini letošnjega leta so na območju konjiške občine dokaj ugodni. Proizvodnja v fizičnem obsegu je bila za 7,8 % večja kot v istem obdobju lanskega leta, po vrednosti pa so jo delovne organizacije presegle za 12,3 % in to pri 3,8 % manjšem številu zaposlenih delavcev. Letni plan je bil v osmih mesecih izpolnjen s 70,6 %.

Slovenske Konjice:

Obračun osemmesečnega gospodarjenja

Tako ugodni pogoji kot za občino v celoti, so tudi za večino gospodarskih organizacij. Tako so v tovarni kovaških izdelkov v Zrečah izpolnili že blizu 75 % letnega plana, v tovarni kovinskih izdelkov Vitanje 72,1 %, v usnjarskem kombinatu KONUS v Slov. Konjicah pa so letni plan dosegli do konca avgusta že 70,4 %. Dokaj ugodne rezultate imajo še LIP Slov. Konjice, v podjetju za proizvodnjo usnjarskih strojev KOSTROJ in v Opekarni Loče.

Dokaj uspešno izpolnjujejo gospodarske organizacije v konjiški komuni tudi svoje izvozne obveznosti. Že samo podatek, da so izvozne naloge do konca avgusta izpolnile s 74,5 %, dovolj zgovorno spregovori o prizadevanjih. Če pa primerjano številke iz lanskih in letošnjih osmih mesecev, pa pokažejo, da so podjetja konjiške občine letos izvozila za 48,7 % več blaga kot lani v tem času. Ugodno je tudi to, da je bilo tri četrtine izvoženega blaga prodanega na konvertabilna področja.

S povečano proizvodnjo so naraščali tudi osebni dohodki, čeprav ne povsod v enaki meri. Tako je bil letos v juliju povprečni osebni dohodek na zaposlenega 75.000 — starih dinarjev. Zato je tudi razumljivo, da je med vsemi zaposlenimi delavci v občini najbolj številna tista skupina zaposlenih, ki je prejemala 50.000 do 80.000 S-dinarjev osebnih dohodkov na mesec.

Pravna posvetovalnica DE

● 101. VPRAŠANJE

Kakšna je razlika med razpisom in razglasom in katera delovna mesta se morajo zasedati z razpisom?

P. J. — Maribor

Vsako prosto delovno mesto se razglasi po javnih informacijskih sredstvih. Dočim temeljni zakon o delovnih razmerjih podrobneje precizira postopek in način razpisa, zahteva za razglas le, da se objavi v javnih informacijskih sredstvih. Razpis namreč mora določiti rok, do katerega se sprejemajo prijave kandidatov, in pogoje, ki jih mora delavec izpolnjevati za razpisano delovno mesto; o izbiri delavca na objavljeni razpis mora delovna skupnost obvestiti vsakega, ki se je potegoval za razpisano delovno mesto, in ga poučiti, da ima pravico pregledati razpisno gradivo; vsak, ki se je potegoval za razpisano delovno mesto, se ima pravico v 8 dneh od prejema sklepa o izbiri kandidata pritožiti, če je bil za izvedbo razpisa določen postopek kršen; in končno lahko delavec, kateremu ugovoru zoper izbiro kandidata ali ugovoru zoper opravljeni razpisni postopek ni bilo ugodeno v 30 dneh od vročitve dokončne odločbe, izpodbija to odločbo pred sodiščem splošne pristojnosti.

Vsa ta določila mora delovna organizacija upoštevati v primeru objave razpisa, medtem ko lahko tedaj, ko objavi razglas za prosta delovna mesta, izbere med prijavljenimi kandidati delavca, za katerega sodi, da je najbolj primeren za prosto delovno mesto, ne da bi mogel delavec, ki se je sicer prijavil na razpis, pa ni uspel, tak razpis izpodbijati pred sodiščem. Postopek izbire med kandidati si delovna organizacija, kadar izpolnjuje prosto delovno mesto, določi povsem sama, medtem ko mora v primerih razpisa v svojih splošnih aktih določiti organe za izvedbo razpisa in za izbiro kandidata kot tudi za odločanje o ugovoru, nadalje postopek, rok, do katerega se sprejemajo prijave, način izbire na podlagi razpisa, ter način in rok, v katerem je treba o rezultatu razpisa obvestiti tiste, ki so se potegovali za razpisano delovno mesto. Po razpisu se morajo obvezno zasesti delovna mesta, ki so po statutu vodilna delovna mesta, za katera je to določeno po zakonu ali predpisu izvršnega sveta, ter delovna mesta, za katera je po splošnih aktih delovne organizacije določeno, da se zasedajo po razpisu.

● 102. VPRAŠANJE:

Razen meni in še enemu delavcu so delili osebni dohodek poleg aktontacije za mesec avgust tega leta vsem članom delovne skupnosti. Na najin pismen zahtevek je podjetje odgovorilo, da gre za delitev nagrad in ne osebnega dohodka, zato nisva do tega zneska upravičena, ker niti posebna komisija, ki je ocenjevala najino delo, ni izrekla pozitivne ocene. Ker naš pravilnik o delitvi osebnega dohodka ne predvideva delitve nagrad, me zanima, ali pripada ta »nagrada«, za katero smatram, da je prav tako osebni dohodek, tudi nama?

A. R. — Celje

Delovna skupnost sme sredstva za osebne dohodek deliti samo po osnovah in merilih, ki jih je določila v svojih splošnih aktih, zato lahko le po teh osnovah in merilih ugotavlja delovni prispevek, po katerem je delavec udeležen pri delu.

Sodim, da delovna organizacija lahko določi, da se ob posebnih prilikah in pogojih, določenih v pravilniku o delitvi osebnih dohodkov, posameznim delavcem, ki so se posebej odlikovali pri delu, podele nagrade, vendar pa te nagrade ne morejo biti podeljene skoraj vsem delavcem delovne organizacije, ker bi sicer šlo za delitev osebnih dohodkov in ne nagrad, še posebej, če se je višina nagrad določala po višini osebnih dohodkov posameznih delavcev in v majhnem razponu. Mimo določil pravilnika o delitvi osebnih dohodkov delovna organizacija ne more deliti sredstev, namenjenih za osebne dohodke, in je podeljevanje nagrad, kot ste ga opisali, pravzaprav način, da se nekatere delavce nezakonito prikrajša pri osebnih dohodkih.

● 103. VPRAŠANJE

V našem podjetju smo imeli doslej proste sobote, vendar zaradi tega nismo dosegali postavljenega letnega plana, zato je naš DS sklenil, da bomo delali delavci v proizvodnji ponovno po 48 ur na teden, uslužbenci v upravi pa po 42 ur na teden. Smatram, da tak sklep ni zakonit in prosim za vaše mnenje.

Z. Č. — KOČEVJE

42-urni delovni teden morajo delovne organizacije uvesti najkasneje do 8. 4. 1970. Do tega datuma lahko delovne organizacije uvedejo postopen prehod na 42-urni delovni teden. Iz besedila temeljnega zakona o uvedbi 42-urnega delovnega tedna kot tudi iz temeljnega načela TZDR, da imajo delavci v delovnih razmerjih enake pravice, pa vsekakor izhaja, da delovna skupnost ne more delovnega časa svojih delavcev, zaposlenih v produkciji in v administraciji, urejati različno, ker bi sicer šlo za diskriminacijo.

A. POLJANŠEK

KUPON za pravno posvetovalnico DE

Prvi predlogi

Nikakor ni naključje, če delovni ljudje v razpravah na temo: O ČEM NAJ TEČE BESEDA NA KONFERENCI SAMOUPRAVLJAVCEV, najbolj »trgajo« tisti del predlaganih tem za razpravo, ki jih je pripravila skupina funkcionarjev Centralnega sveta ZSJ, ki govore o nerešenih vprašanjih makroekonomije in sistemskega značaja. »Celo specialisti za ekonomska vprašanja si niso na jasnem, kako teoretsko in praktično zastaviti in usmerjati naš družbeni razvoj. Kako je torej mogoče pričakovati tehtno besedo o tem od NEPOSREDNIH proizvajalcev?« se sprašujejo delavci. In predlagajo: bolj prav bo, če na svoji konferenci družbenopolitično in sociološko ocenimo stopnjo razvitosti samoupravljanja, v katerem naj ima glavno besedo delovni človek kot proizvajalec in samoupravljavec. Vlogo in pomen samoupravljanja za naš nadaljnji družbeni razvoj smo načelno zelo jasno opredelili, v praksi pa deklarirana načela zelo počasi uresničujemo.«

Nič čudnega torej, če ob taki ugotovitvi doživlja vse močnejšo kritiko »na terenu« tudi priporočilo Centralnega sveta ZSJ, naj bi proizvajalci na svoji konferenci govorili tudi o protislovjih med proizvajalci in administrativnim osebjem, ki se v praktični dejavnosti sindikatov razrašča v neprincipialne napade na mesto in vlogo direktorjev v našem samoupravnem sistemu oziroma na »razkrinkavanje napak« direktorjev in, še naprej, »v spopad« med sindikalnimi organizacijami in upravnimi vodstvi delovnih in politično teritorialnih skupnosti. Takšno konstruiranje idejnih in materialnih protislovij v naši družbi ocenjujejo delovni ljudje kot umetno ustvarjanje bojišča za spopad s konservativnimi silami v naši družbi. Bolj prav bi bilo, če bi sindikalne organizacije politično ocenile in analizirale vzroke in atmosfero za razraščanje birokratizma, tehnokratizma in anarhizma, ne pa da vse svoje sile usmerijo v iskanje »konkretnih krivcev«. Pri delitvi med »napredne« neposredne proizvajalce in njihovo »birokratsko« upravo, ki da sproti in že v kali zaduši vse zdrave pobude samoupravljavcev, ne gre po mnenju delovnih ljudi za nič drugega kot za pomanjkljivosti v delitvi dohodka in za prešibko razvito nagrajevanje po delu za strokovnjake, kakor tudi za celotna upravna vodstva delovnih skupnosti. Bolj prav kakor »bojevati se z mlini na veter«, bi bilo najbrž, če bi poiskali korenine vseh negativnih pojavov, ki povzročajo rojstvo »taborov« v delovnih skupnostih in njihovo prestižno bojevanje za oblast, ter ugotovili, kako izrazi teh pojavov, kot so nezakonitost, samovolja, šikaniranje delavcev, vplivajo na samoupravno aktivnost delavcev, na razvijanje njihove kritičnosti, ustvarjalnih pobud itd. Dejstvo je, da kljub IV. plenumu CK ZKJ še vedno ni ustvarjena povsem zdrava klima za uspešnejši spopad z zaostalostjo, s tehnokratizmom in birokratizmom. Največkrat se to dejstvo izrazi v delovnih skupnostih takrat, ko odštevajo denar za izobraževanje proizvajalcev za samoupravljalsko delo ali za razmnoževanje aktov delavske zakonodaje. Pogosto je denarja za te namene še vedno škoda.

Po prvih predlogih, ki so jih delovni kolektivi v Sloveniji posredovali Republiškemu svetu ZSS s posvetov o vsebini konference samoupravljavcev, lahko sklepamo, da se nanjo zelo resno pripravljajo, predvsem pa, da si njeno vsebino drugače zamišljajo kot sestavljavci osnutka tez pri Centralnem svetu ZSJ. Razen o problemih, ki smo jih že omenili, naj bi samoupravljavci na svoji konferenci razpravljali tudi o preživelosti nekaterih oblik samoupravljanja, o neusklajenosti samoupravnih aktov v delovnih skupnostih z veljavnimi zakoni, o osebni in kolektivni odgovornosti, o učinkih reelekcije in rotacije, o problemih informiranja, zaposlovanja itd. Vse to pa so vprašanja, ki jih je moč razrešiti oziroma poiskati najboljše odgovore nanje »znotraj« delovnih skupnosti.

Razumljivo torej, zakaj so teze Centralnega sveta ZSJ doživele »na terenu« tako kritičen sprejem.

V. BLATNIK

RAZMIŠLJANJA NA TEMO:

»Sindikati še nimajo stališč«

Odločiti se je treba za večjo javnost dela in demokratično izmenjavo mnenj

Tako, kdaj pa kdaj še celo bolj posmehljivo, npr. s pomočjo naslova »sindikati na dopustu«, poročajo nekateri časopisi s sestanka sindikalnih organizacij, kjer so dolge ure razpravljali o nečem, pa razprave niso »uspešno« zaključili — vsaj z deklarativnim sklepom, če že konkretnega ni bilo moč formulirati. Napak bi bilo, če bi s takšnim načinom poročanja začeli polemizirati takole: »Ni res, sindikati imajo stališča!« Ali: »Saj niso res na dopustu.« Bolj prav je, če pogledamo resnici v oči in naravnost povemo: Sindikati pogosto res nimajo stališč, toda ne zato, ker bi jih ne znali oblikovati, ampak največkrat zato, ker niso o posameznih pojavih in problemih organizirali javne in sproščene izmenjave mnenj in predlogov, kako jih razrešiti, pa tudi zato, ker drugi družbeni činitelji zahtevajo tolikšno število stališč od sindikatov, da sindikalne organizacije — preprosto povedano — ne zmorejo tega dela. Večkrat sindikati tudi zato nimajo pri roki stališč vsakič, ko jih zanje kdo pobara, ker jih zaradi temperamentne izmenjave mnenj niti ni mogoče formulirati na enem samem posvetu ali sestanku.

Vzrokov, zakaj takšna množična organizacija, kot so sindikati, ne izreka ob vsaki priložnosti in ob vseh zapletenih pojavih in problemih našega življenja svojega stališča, je torej več, zato neučakanost nekaterih zakonodajnih organov, ki jo izražajo z zahtevo, »naj vendar tudi v sindikatih izrečejo svojo besedo o zakonu, ki je v razpravi,« ni na mestu. Prav ta nestrpnost in pritisk, naj sindikati »blagoslove« predlagane osnutke zakonov, sta najbrž gla[illegible] krivca, da so stališča sindikalnih organizacij tudi ob pomembnih zakonih lahko le posplošena in zato neustvarjalna.

Če želimo spremeniti metode političnega dela sindikatov z namenom, da bi povečali učinkovitost njihovega političnega dela, bodo najbrž morale sindikalne organizacije vse bolj same odločati, ob katerih pojavih in problemih bi kazalo izreči javno oceno, to je odločati se bodo morale za prioriteto vprašanj, ki jih nameravajo obravnavati v prihodnjem obdobju, skratka — za OSTVARLJIVE PROGRAME SVOJEGA DELA. Slej ko prej se bodo morale otresti pritiska drugih družbeno političnih organizacij, predvsem pa pritiska občinskih, republiških in zveznih državnih organov, naj dajo »soglasje« ali naj se zavzamejo za uresničitev te ali one zamisli. Le tako ne bodo izvoljeni organi sindikalnih organizacij več »specializirani« za razreševanje vseh družbenih protislovij našega časa, ampak se bodo strokovno in politično usposabljali le za razreševanje tistih problemov, katerih razrešitev bo terjalo članstvo. Gre torej za bistveno spremembo oblik in metod političnega dela sindikatov, za resničen prisluh članstvu, za dejansko »obrnjenost vodstev sindikalnih organizacij k problemom spodaj«, kakor pravimo v vsakdanji politični govorici.

In naprej: tudi strokovne službe sindikatov bodo morale spremeniti oblike in metode svojega dela tako, da bodo najprej ugotovile pri članih sindikata potrebo po temeljitejših raziskovanjih posameznih pojavov in problemov, šele nato pa se lotile samih raziskav. Razmišljanje na temo: kaj čuti in želi naše članstvo, ki si z njim vodstva nekaterih sindikalnih organizacij največ pomagajo pri usmerjanju svojega dela in oblikovanju političnih odločitev, bomo morali zamenjati z organiziranim zbiranjem mnenj in predlogov med člani sindikata, na kakšen način poglobiti politično delo sindikatov in s tem povečati njegovo učinkovitost.

Za takšno metodo svojega dela se je v praksi prav ob teh spoznanjih že odločila komisija za organizacijsko kadrovska vprašanja republiškega sveta ZSS. Prisluhnila je neposrednim proizvajalcem, ki v času po IV. plenumu CK ZKJ vse odločneje zahtevajo, da je treba delo vodstev sindikalnih organizacij tako prilagoditi materialnim in samoupravnim odnosom v naši družbi, da bi se poslej manj operativno vmešavala v razreševanje problemov, za razrešitev katerih so pristojni v osnovnih organizacijah, ter se odločiti za večjo javnost dela in demokratično izmenjavo mnenj in stališč, za kolektivno oblikovanje sklepov in kolektivno odločanje. Tako se je komisija odločila organizirati javno obravnavanje problemov v zvezi z vsebino, oblikami in metodami političnega dela sindikatov. Zato še zbira mnenja in predloge, kakšne naj bodo organizacijske in kadrovske spremembe v sindikatih, da bo v prihodnje naše politično delo zares bolj učinkovito. To pomeni, da bo komisija enakovredno razpravljala o vseh zbranih predlogih, ki jih bo o teh vprašanjih dobila, in jih bo pri dokončnem oblikovanju predlogov za sejo predsedstva tudi v celoti upoštevala.

VINKO BLATNIK

ZBOR DELOVNE SKUPNOSTI V LJUBLJANSKI ZOBNI POLIKLINIKI

TO, KAR IMAMO, RAZDELIMO PRAVIČNO!

Zbor delovne skupnosti, ki je bil te dni v ljubljanski Zobni polikliniki, lahko ocenjujemo kot zelo uspešen. Uspešen predvsem zavoljo tega, ker so se zaposleni v 70-članskem delovnem kolektivu iz oči v oči pogovorili o slabostih, ki so se na tej ustanovi pojavile v zadnjem času. Verjetno je v mnogočem k odkriti razpravi na tem zboru pripomogel tudi članek »Nekateri vidijo le sebe«, ki smo ga objavili v predzadnji številki našega tednika. Torej naj bo pričujoči zapis z zbora delovne skupnosti ljubljanske Zobne poliklinike nadaljevanje tistega, kar smo v prvem sestavku pred tremi tedni že zapisali.

JE SAMOUPRAVLJANJE NA TRHLIH NOGAH?

Samoupravljanje v delovni organizaciji je težko meriti zgolj po tem, kolikokrat se je sestal svet delovnega kolektiva in upravni odbor, marveč je pomembna vsebina sestankov samoupravnih organov.

Ta pa je bila na ljubljanski Zobni polikliniki precej revna.

Sicer v razpravi člani kolektiva ne bi rekli, da se je ob spremenjenih pogojih financiranje zobozdravstvene službe po Zobni polikliniki marsikaj neodgovorno govorilo le po kotih, namesto da bi se bistveni problemi, kot na primer delitev dohodka, reševali na sestankih samoupravnih organov. To bi morali razpravljati že v juliju letos, ko je stopila v veljavo nova pogodba med Zobno polikliniko in Zavodom za socialno zavarovanje. Po tej novi pogodbi so se namreč precej zmanjšala sredstva za financiranje zobozdravstvene službe, kar je povzročilo precej slabe volje med zaposlenimi. In če bi se takoj pogovorili o tem, kako poslej deliti denar, na samoupravnih organih ustanove ali pa na zboru delovne skupnosti, so menili člani kolektiva, bi bilo na Zobni polikliniki precej manj napetega ozračja. Upravni odbor in svet Zobne poliklinike bi morala takoj razpravljati o vseh teh problemih, ker sta pravočasno, že v začetku letos, dobro vedela, da bo to leto tudi za njihovo ustanovo samo toliko denarja, kot lani, če ne celo manj.

Člani kolektiva Zobne poliklinike so na sestanku dovolj jasno povedali, da ne želijo nič drugega, kot to, da denar, ki ga imajo na razpolago, pa četudi je tega manj kot doslej, pravično razdelijo po dobro izoblikovanih merilih nagrajevanja.

ŠE ZMERAJ NEKATERI VIDIJO LE SEBE

Močno pa so člani kolektiva Zobne poliklinike kritizirali komisijo Zdravstvenega centra, češ da je nepravilno razdelila denar za zobozdravstvene ustanove v Ljubljani. Prikrajšana je bila prav Zobna poliklinika, ker je dobila po delovni skupini (teamu) najmanj denarja, in sicer 7,8 milijona starih dinarjev. Člani kolektiva so hkrati povedali, da je zobozdravstvena ustanova v Mostah dobila kar 9,5 milijona starih dinarjev po teamu. To pa menda zato, ker je njen direktor hkrati tudi predsednik omenjene komisije pri Zdravstvenem centru. Podobno velja, so menili člani kolektiva, tudi za zobozdravstveno ustanovo v Šiški.

KORISTNI SKLEPI

Na osnovi razprave in pa ob prizadevanju, da bi razmere na ljubljanski Zobni polikliniki le uredili, je zbor delovne skupnosti sklenil, da bodo vsi štirje zobozdravniki, ki so že upokojeni, ostali polno zaposleni le do novega leta. Podobno so sklenili tudi za pomočnico direktorja. Potem pa bodo štirje zobozdravniki — upokojenci zavoljo potreb delali le honorarno po tri ure na dan. Za pomočnika direktorja pa bodo razpisali delovno mesto. Naj povemo, da je bilo prav zavoljo tega, ker so upokojenci še naprej zasedali delovna mesta, precejšnje nezadovoljstvo med kolektivom.

Razen tega je zbor delovne skupnosti tudi sklenil, da eden od zobozdravnikov, ki zdaj poleg rednega dela na polikliniki dela še v obratni ambulanti Ljudske pravice, poslej prevzame delo samo v obratni ambulanti. S tem, da bodo upokojeni zobozdravniki poslej delali le honorarno po tri ure na dan in da bo eden odšel v obratno ambulanto, se bosta sprostili dve delovni mesti, ki pa jih bosta po vsej verjetnosti zasedla dva od treh stažistov, ki že delajo na Zobni polikliniki.

Med najpomembnejše odločitve zbora delovne skupnosti pa lahko štejemo sklep, naj komisija za nagrajevanje takoj začne oblikovati nova, objektivnejša merila nagrajevanja, dodatek na leta dela na polikliniki že upokojenim zobozdravnikom in pomočnici direktorja pa bodo takoj ukinili.

MILAN ŽIVKOVIČ

Na temo REFORMA so rekli

PETAR STAMBOLIĆ v Zvezni skupščini:

Čeprav je reforma široko usmerila delovne organizacije na kvalitetne komponente gospodarjenja, je tisto, kar smo doslej dosegli na področju intenziviranja proizvodnje, res samo začetek. Odločneje se bomo morali zdaj usmeriti v modernizacijo proizvodnje, v uvajanje sodobnejše tehnologije in organizacije dela, v boljše izkoriščanje sredstev in njihov hitrejši obtok pa tudi na prilagajanje nove strukture porabe in trga... Gospodarstvo ne more več računati z določenimi prehodnimi ukrepi, ki smo jih po reformi uporabili zato, da bi se laže prilagodili novim razmeram. To pomeni, da bo prišlo tudi do ostrejšega boja in gospodarske selekcije, do boja med bolj zaostalimi in sodobnejšimi metodami gospodarjenja, med starimi in novimi navadami in nazori.

ANTON BOLE v Zveznem odboru:

Sklepi za prihodnje leto bi morali biti zelo radikalni in tako konkretni, da bi se lahko na osnovi njih izvajala ekonomska politika za leto 1967... Letošnji rezultati niso samo posledica naporov gospodarstva, da se prilagodi ukrepom gospodarske reforme, ampak tudi nekaterih drugih okolnosti, s katerimi prihodnje leto ne moremo več računati.

Dr. VLADIMIR STIPETIĆ na seji ekonomskega sveta ZIS:

Ko govorimo o tem, da se reforma šele začenja in da čakajo gospodarstvo hude težave v prihodnjem letu, moramo jasno povedati, da družba ne bo podpirala slabe proizvodnje.

SAVKA DAPČEVIĆ na isti seji:

Nujno je treba napraviti preokret v usmerjanju dinarja tja, kjer so rezultati večji. Uspešnejše gospodarjenje narekuje odločno usmeritev k višjim osebnim dohodkom in povečani kupni moči, ker je to lahko eden od poglavitnih faktorjev stabilnosti. Taka usmeritev pa narekuje, da se v investicijski politiki, denimo, ne bojujemo samo proti »nepokritim« investicijam, ampak da prenesemo težišče na bitko za kvalitetnejša vlaganja.

ANTON BOLE na seji Zveznega gospodarskega zbora:

Vse kapitalne investicije, ki smo jih predvideli in ki jih gradimo, so zelo potrebne. Trdno pa sem prepričan, da jih zaradi pomanjkanja sredstev v predvidenem roku ne bomo mogli dokončati. Ali zaradi tega ne bi bilo koristneje, da se odrečemo gradnji posameznih objektov in da skoncentriramo vsa razpoložljiva sredstva na tiste objekte, ki so v prioritetnem planu, da bi lahko ti čimprej začeli delati.

STJEPAN KAPUSTA v Gospodarskem zboru Zvezne skupščine:

Speljati porabo v realne okvire ne pomeni samo boj proti »nepokritim« investicijam, ampak moramo odločno začeti boj tudi proti nekvalitetnim investicijam.

V Šentvidu mi je tako viharno mahal z legitimacijo organiziranega avtostoparja, da mu nisem mogla odreči usluge, čeprav se mi je mudilo v Kranj.

Ko se je udobno ugnezdil na zadnjem sedežu, je diplomatsko vprašal, če grem iz Kranja še kam naprej.

»Pa ti?«

»Na Bled grem, popoldne pa nazaj.«

»Na lepše, a? Podjeten si. Kaj pa šola?«

Bila je sobota, dopoldne.

»Danes smo prosti. Športni dan je.«

NJEGOV ŠPORTNI DAN

»Ni šola ničesar organizirala? Kam pa hodiš?«

»V prvi gimnaziji sem. Na Šubičevi. Naš razred ni šel na izlet, za druge pa ne vem.«

»A zato si ga sam organiziral? Kakšen načrt pa imaš za danes?«

»S prijateljem se dobiva, najbrž se je že odpeljal na Bled, na golf partijo grev...«

»Oooo? Kje pa boš jedel?«

»Mogoče pri teti, na Bledu imam teto, ali si bom pa sam kaj kupil. Mamica mi je dala 600 din s seboj.«

»Dobro mamico imaš. Te pusti samega tako daleč za ves dan?«

»Zakaj pa ne? Že večkrat sem šel, pa se mi ni nič zgodilo.«

»Ti očka tudi ne brani?«

»Očka živi v Beogradu. Z mamico sta se ločila.«

V ogledalo nad volanom sem opazila, da je sklonil glavo, kakor bi ga bilo sram tega priznanja. Ali pa mu je morda hudo, ker nima očeta? Otroška prešernost mu je zginila z obraza in bil je videti nekam možat, kljub temu, da mu ne bi prisodila več kot štirinajst let.

Do Kranja sva molčala, zatopljena vsak v svoje misli.

Na klancu, tik pred mestnim središčem, sva prehitela dolgo vrsto razigranih otrok v spremstvu učiteljev. Verjetno so prišli v Kranj na izlet.

Moj sopotnik jim je mahal v pozdrav, dokler nisva izginila za ovinkom.

Na parkirišču poleg kranjske avtobusne postaje sva skupaj izstopila. Zaželela sem mu veliko sreče pri novem stopanju in zaskrbljeno gledala za njim, ko je sam samcat hitel proti cestnemu križišču, v svoj tvegani športni dan...

Ma-

Popravek

V rubriki »Dopisniki poročajo« nam je v prispevku o položaju šolstva v Tolminu tiskarski škrat zamenjal pomembno številko. Namesto 405 milijonov S dinarjev, ki jih predvideva občina za redno dejavnost šol, je napisan napačen znesek 450 milijonov. Popravek je potreben toliko bolj, ker je predstavnik šolskih kolektivov povedal na nedavni seji občinske skupščine, da v decembru ne bo dovolj denarja za izplačilo osebnih dohodkov prosvetnih delavcev.

Pogovori z upravljavci ● Pogovori z upravljavci

DANES IN PRED PETNAJSTIMI LETI

Vinko Kunstelj je že 15 let zaposlen v Sori, tovarni specialnih mizarskih izdelkov.

»Ja, takrat sem prišel v tovarno, ko smo jo šele postavljali. Ne rečem, da bi rad videl, če bi se spet povrnili tisti časi, kajti dandanes nam je vseeno veliko bolje. Ampak, več reda pa je le bilo takrat! Če smo si postavili plan, smo se ga v glavnem tudi držali. Zdaj pa je tako, da se iz težav ne vidimo, ker se kar naprej nekaj spreminja, na vse pa tudi ne moreš biti pripravljen. Pogodbe, ki jih sklepamo, malokdaj obveljajo takšne, kot so bile sklenjene. Naši kupci ali dobavitelji se izgovarjajo na višjo silo, na kaj pa naj se mi izgovarjamo, če smo postavljeni pred izjemno kratke roke, pa niti pravega materiala nimamo, da bi ga v roke vzeli. Saj — delati znamo, ampak... Iverice, ki jih na primer dobivamo, so skoraj zmeraj takšne kot kruh; se pravi, da se drobijo, namesto da bi bile trdne. Kako naj iz slabega materiala naredimo nekaj dobrega, to mi povejte?! Reklamirati pa ne moremo, ker prihodnjič od naših dobaviteljev še te slabe surovine ne bi dobili... Zaradi vsega tega trpi delo. Naši zaslužki pa tudi! Povejte mi, kaj naj storimo? Vem samo to, da je pri vsem tem naše vodstvo še najmanj krivo!«

Moj sobesednik je preveč nejevoljen in razburjen, da bi mu odgovarjal z lepimi besedami, da pač gre za trenutne posledice gospodarske reforme in da bo kmalu bolje. Teh besedi imava obadva že polna ušesa. Zato ga, kot člana izvršnega odbora sindikalne podružnice, raje vprašam, kaj o vsem tem menijo delavci.

»Kaj pa naj rečejo, če pa so ob vsem trudu zaslužki slabi? Povprečno smo imeli v prvih devetih mesecih po 56 tisoč na mesec, pa smo vseeno na sredini lestvice lesno-predelovalnih podjetij — čistih finalistov. Ob tem pa naredimo več kot lani, sicer samo za 7 %, ampak pri zaslužkih ostajamo v glavnem na istem kot pred reformo, ko smo zadnjič dvignili osebne dohodke. Reforma pa nam je prinesla take podražitve materialov, da skladi vztrajno in grozeče kopnijo. V lanskih prvih šestih mesecih smo imeli 43 milijonov v skladih, ob koncu leta le še 26 milijonov, letos ob polletju pa še 20 milijonov manj... Ob tem pa polovico proizvodnje, to je za 200.000 dolarjev izvozimo in še naredimo več, kakor sem že povedal. No, res je, da je letos naš položaj še posebno težak, ker moramo plačati ‚najmočnejšo' anuiteto za našo rekonstrukcijo, to je 12 milijonov. Ko se tega znebimo bo, upam, bolje. Samo to bi še rad vedel, kaj se bo dotlej spet spremenilo...«

Vinko Kunstelj, ki zdaj dela kot preddelavec v montaži, je očitno dobro informiran o poslovanju svojega podjetja in kar pripoveduje, so preverjeni podatki. Nemara prav zato iz vsake njegove besede veje zaskrbljenost. In še nekaj je, kar pritegne pozornost, namreč njegova razsodnost pri ocenjevanju raznih pojavov, s katerimi se srečuje njihov 240-članski kolektiv.

»Če nam na vse kriplje dopovedujejo, naj napravimo red v lastni hiši, izkoristimo notranje rezerve in tako naprej, nihče izmed nas temu ne nasprotuje. Toda hkrati bi z vso pravico pričakovali, da bodo tisti, ki o tem toliko govorijo, držali svojo besedo! Navedel bi samo en primer. Takoj ob reformi je bilo rečeno, da pristojni organi le ne bodo izpustili čisto iz rok kontrole nad cenami. Nam finalistom so cene zamrznili, cene surovin pa v glavnem sprostili. Povprečno dvajset do trideset odstotkov draže jih plačujemo kot pred reformo, naše cene pa niti za pet odstotkov niso višje, kot pa so bile. Potlej pa naj gospodarimo... Ali pa naša ljuba trgovina z lesom. Kmet nam na dvorišče pripelje hlodovino, račun pa nam pošlje zadruga, ki pospravi lepe tisočake, samo zato, ker je izstavila račun. Pa kaj bi še govoril, ko pa se mi vse skupaj že neumno vidi. No, logično bi bilo, če že govorimo o vključevanju v mednarodno delitev dela, da se bomo tudi s surovinami preskrbovali tam, kjer so cenejše... Od obljub in lepih besedi ne moremo živeti! Kaj nam pomaga, če se še tako trudimo v lastni hiši, če pa se nič ne obrne na bolje... In medtem ko nas finaliste vrag jemlje, pa kot po maslu delajo tisti, ki hlodovino samo žagajo in prodajajo. Menda bi v državi moral biti nekdo, ki bi vedel, kaj se nam bolj izplača: izvažati končne izdelke, v katerih je tudi naše delo, ali pa surovino... Pri moji veri: bolje bi bilo takrat, če bi postavili žago in bi se nam dobro godilo, namesto da se mučimo s proizvodnjo ohišij za radijske in televizijske sprejemnike ter za glasbene skrinje...«

-mG-

S kladivom...

ZA OBČANOV BLAGOR

Minula leta smo blagrovali bežigrajske občane, da imajo — vsaj kar zadeva asfaltiranje cest — najbolj radodarno občinsko skupščino. Vsak teden je prilezel »finišer« iz nove ulice. Novo naselje, ki se ga je prijel vzdevek »Koreja«, je bilo v enem letu prepreženo počez in po dolgem z dvanajstimi asfaltnimi ulicami. Vse do nedavnega nismo vedeli, da gre za vzajemno denarno pomoč med občinskim proračunom in občani. Niti eni niti drugi tega niso obešali na veliki zvon.

Zamisel za vzajemno zbiranje sredstev je vznikla med občani. Pravzaprav je bil pobudnik občinski odbornik 26. volilne enote, ki je želel poplačati zaupanje svojim volilcem in ni hodil samo sedet na seje občinske skupščine, ampak je delovno spremljal napredek svoje občine, še zlasti na območju svoje volilne enote. Za prvo asfaltno ulico in za zbiranje prispevkov je najprej navdušil stanovalce svoje ulice. Izvolili so komunalni odbor in odprli tekoči račun. Kdor ni mogel samoprispevka naenkrat vplačati, je vplačal prostovoljni znesek v dveh ali treh obrokih. Plačali so pa vsi. Nekateri dvajset tisoč, mnogi pa tudi stotisoč in še več. Ko so nabrali približno polovično vsoto, ki je bila potrebna, so šli po drugi del na občino. Občinska skupščina je pozdravila pobudo občanov in primaknila pri vsaki ulici manjkajoči znesek.

Letos so želeli na območju krajevne skupnosti Posavje nadaljevali vzajemno akcijo. V blagajni jim je ostalo od minule »asfaltne akcije« 700 tisoč starih dinarjev. Želeli so jih podariti Spodnjim Stožicam kot začetni kapital za asfaltiranje cest. Na ta kupček bi primaknili spet nekaj občani, nekaj pa nov partner — Stanovanjsko podjetje Bežigrad. Po prvotnem finančnem načrtu stanovanjskega podjetja bi se to tudi zgodilo. Še več. Po tem načrtu bi prišli do vodovoda tudi stanovalci dela Ježice. Toda, ko se je v blagajni stanovanjskega podjetja nabralo več sredstev, kot so predvidevali, so napravili rebalans finančnega načrta. Poslali so ga podobno kot prvotni načrt v razpravo svetom krajevnih skupnosti. Posavska krajevna skupnost ga je tudi dobila, še prej pa vljudno pismo stanovanjskega podjetja, v katerem piše, da pozdravljajo njihovo štednjo in da naj tistih 700 tisoč prihranka pošljejo na tekoči račun stanovanjskega podjetja. Za ostala sredstva, ki jih rabi krajevna skupnost, piše v pismu, se bodo pa pogovarjali v okviru možnosti. Vendar, kot je videti, se nimajo v krajevni skupnosti Posavje o čem pogovarjati, kajti v rebalansu jim je stanovanjsko podjetje, vkljub večjim sredstvom črtalo še tisto, kar jim je v prvi varianti finančnega načrta obljubilo, ne da bi »prašalo za pristanek ali mnenje tiste, ki s svojim delom ustvarjajo sredstva, ki se stekajo v stanovanjsko podjetje.

Zdaj ne blagrujemo več bežigrajskih občanov, razen tistih nekaj stanovalcev, ki bivajo na območju Krajevne skupnosti »Boris Kidrič«, kjer je tudi sedež stanovanjskega podjetja. Svojim »sorojakom« iz te krajevne skupnosti bo stanovanjsko podjetje posadilo zelenice, bojda v približni vrednosti dvajsetih milijonov. Dobro bi bilo, da bi ob »meji« zasadili še gost špalir topolov, da se ne bo preveč prašilo iz oddaljenih makadamskih ulic.

I. VRHOVČAK

PORTRETI IN SREČANJA

Z ANTONOM JEŽEM, mojstrom, racionalizatorjem na področju površinske obdelave kovin, se to pot nisva srečala prvič. Pa tele vrstice o njem tudi niso prve, a verjetno tudi zadnje ne. Anton Jež je danes mojster in vodja oddelka za površinsko obdelavo v Iskri—Pržanj. »Čudna« je njegova pot do vsega, kar je postal. Tako sam pravi. Prijetno je z njim kramljati. Hitro pripoveduje, da mu komaj sledim.

»Potem, ko sem leta 1956 naredil izpit za mojstra galvanotehnike,« pripoveduje Anton Jéž, »sem takoj začel zbirati okoli sebe ljudi, ki so imeli veselje do galvanike in sploh površinske obdelave kovin. Mimogrede povedano, me je kemija veselila že v otroških letih. Pa pustimo zdaj to... Kje sem že obstal... Aha! Bil sem iniciator prvega oddelka za pouk iz galvanike na industrijski šoli na Viču. Tudi poučeval sem štiri leta na tej šoli...«

Mojster Anton Jež

Anton Jež je človek, ki vsak dan pride v tovarno pol, ali pa celo uro prej, kot drugi delavci. Toda tudi zadnji gre zmeraj iz tovarne.

»To mi je prišlo že v kri, da zgodaj zjutraj pred vsemi prihajam v tovarno. Dokler ne pridejo drugi delavci, jim skrbno pripravim in organiziram delo tako, da ves dan nemoteno teče... Popoldne pa delam vse mogoče poizkuse s področja galvanike in tehnike lakiranja. Ukvarjam se z raznimi študijami. Veste, popoldne imam mir. Raziskave na obeh področjih, galvaniki in tehniki lakiranja pa zahtevajo dobršno zbranost. Tudi se je že zgodilo, da sem pozabil, kdaj je minila noč. Vedno toliko časa raziskujem neko stvar, dokler ne pridem do zaželenih rezultatov.«

Antonu Ježu teče že deseto leto v tovarni v Pržanju. V vsem tem času je naredil že mnogo tehničnih izboljšav iz galvanike in tehnike lakiranja. Niti sam se ne spomni, koliko izboljšav je naredil v proizvodnji. Vendar, kot pravi, je zdaj najbolj zadovoljen, ko mu je komisija za tehnične izboljšave pri delavskem svetu v tovarni dala priznanje za njegovo delo.

»Vsa tehnika me izredno veseli... Morda zavoljo tega, ker terja toliko študija in raziskav. Vidim, da imamo kadra za galvaniko in tehniko lakiranja zelo malo...«

Naj za hip prekinem Antona Ježa.

Hočem opisati vsaj nekatere od tehničnih izboljšav, ki jih je mojster Jež naredil v zadnjem obdobju v tovarni.

Prva od teh izboljšav je pri obdelavi enot s tiskanim vezjem za televizijske sprejemnike. Tu je Anton Jež spremenil tehnologijo obdelave, da se je s tem produktivnost tako rekoč čez noč povečala za petkrat, proizvodna zmogljivost pa kar za trinajstkrat. To za tovarno v Pržanju veliko pomeni. Kajti, če bi delali še naprej po stari metodi, v treh izmenah ne bi prišli »skoz«, kot pravi Anton Jež. Zdaj vse delo pri obdelavi enot s tiskanim vezjem za TV sprejemnike opravijo v eni izmeni.

Potem je mojster Jež izboljšal spajkljivost elementov. Sedaj je spajkanje raznih elementov, kot so izračunali strokovnjaki, vsaj za sedemkrat hitrejše in kvalitetnejše. In tako bi lahko opisal še najmanj dvajset Ježevih tehničnih izboljšav. A verjetno bi v listu zmanjkalo prostora, če bi hotel vse opisati.

Nedvomno vse to Ježevo delo tovarni Iskra v Pržanju omogoča zelo velike prihranke. Prav zdaj to računajo, o natančnih številkah pa bom pisal kdaj drugič.

»Razen tega, da delam v naši tovarni, honorarno sodelujem še z 22 slovenskimi in jugoslovanskimi tovarnami,« je še pripovedoval mojster Jež. »V Iskri v Sežani sem tudi nekakšen duhovni vodja galvanike in lakirnice,« se je pošalil. »Potem je tu še Kovaška industrija Zreče, Soča, zavod za rehabilitacijo invalidov v Ljubljani, Interevropa Sežana, Utensilija Ljubljana... Poglejte, tu na mizi imam medicinske igle, ki so mi jih poslali iz Tovarne igel v Kobaridu. Prosijo me, naj proučim, kako bi te igle površinsko kvalitetno zaščitili. Potem je tu še Rudi Čajevec iz Banja Luke itd., itd.«

Zanimalo me je, kako je nagrajen za vse to, kar dela.

»V naši tovarni zaslužim, kot vodja galvanike in lakirnice 100 tisoč starih dinarjev. Če pa prištejem še vse nagrade, ki jih dobim mesečno od drugih tovarn, ki jim pomagam tehnično izboljšati ta ali oni proizvodni postopek, potem moji osebni dohodki znašajo mesečno nad pol milijona starih dinarjev.«

Skoraj bi bil že najin klepet pri koncu, ko mi je mojster Jež še tole rekel:

»Zdaj imam razvitih in preizkušenih več novih postopkov s področja galvanike in lakiranja... Rad odstopim vse postopke katerikoli naši tovarni, saj to koristi le naši družbi kot celoti, da bomo še boljše in še več proizvajali...«

M. ŽIVKOVIČ

SINDIKALNE ŠPORTNE IGRE V HRASTNIKU

Nad dvesto tekmovalcev

Občinski sindikalni svet je začel akcijo zbiranja denarja za izgradnjo novega kopališča, ki bi ga radi dogradili že prihodnje leto

Teden dni so delavci vseh hrastniških podjetij v svojem prostem času prihajali na igrišča, tekmovalne steze in na druge športne objekte. Sedem dni so se steklarji, rudarji, gradbinci, kemični delavci in drugi, merili v atletiki, košarki, odbojki, nogometu, veslanju, kegljanju, namiznem tenisu, streljanju in šahu, ne toliko za osvajanje trofej, kot z namenom, da pokažejo, kaj zmorejo.

Občinski sindikalni svet se je skupaj s sindikalnimi organizacijami dobro pripravil na sindikalne športne igre. Osnovni namen je bil privabiti na igrišče kar največ neposrednih proizvajalcev, prihajali pa so tudi »navijači«, ki so bodrili svoje in jim pomagali k uspehom.

Sindikalne športne igre pa so imele še en pomen: že ob samem začetku tekmovanj se je začela velika akcija zbiranja denarja za izgradnjo novega kopališkega bazena v Hrastniku. Pobudnik je občinski sindikalni svet, ki ga podpirajo v teh prizadevanjih vse druge družbene politične organizacije in domala vsi delovni kolektivi. Načrti za izgradnjo bazena so narejeni, do začetka del, to bo spomladi, pa je treba zbrati veliko denarja. Zato so med drugim dali natisniti vrednostne znamkice, ki jih bodo razpečali med vse občane. Pa tudi samoupravni organi so in bobo še sklepali o denarnih prispevkih za gradnjo.

V Zasavju le v Hrastniku nimajo kopališča, čeprav bi ga spričo majhnih možnosti rekreacije najbolj potrebovali. Občinski sindikalni svet je prepričan, da bo s skupnimi prizadevanji ta akcija uspela. Sicer pa so ob zaključku tekmovanj, ko so podelili vrsto priznanj in nagrad, sklenili že prihodnjo pomlad nadaljevati s celotedenskimi sindikalnimi igrami.

—m—

?

V okviru predvidene konference samoupravljavcev, ki bo prihodnje leto v Ptuju, so ptujski sindikati v sodelovanju z delavsko univerzo organizirali za samoupravne organe delovnih organizacij krajše seminarje. Na seminarjih bi se člani samoupravnih organov seznanili z gospodarjenjem, mestom in vlogo delovnih organizacij v pogojih gospodarske reforme, z nekaterimi ekonomskimi pojmi in z nagrajevanjem po delu.

Žal pa se je že prvega seminarja udeležilo bore malo članov samoupravnih organov. Občinski SS je razposlal vabila 26 gospodarskim organizacijam, vendar se jih je za seminarje odločilo le šest. Ostali so našli nič koliko izgovorov in opravičil, zakaj ne bodo poslali na seminarje članov samoupravnih organov. V Delti so na primer rekli, da so člani njihovih samoupravnih organov preveč zaposleni pri izvoznih poslih. V Strojnih delavnicah Ptuj pa je predsednik UO odvrnil vodstvu Delavske univerze, ki je ponovno spomnilo na seminar, da bo že »nagnal« vse na seminar. K sreči niso v vseh ptujskih kolektivih tako nezainteresirani za izobraževanje samoupravnih organov. Pohvaliti velja kolektiv HTZ iz Majšperka, ki je najbolj oddaljen od Ptuja in je poslal na seminar kar pet mladih samoupravljavcev. Kljub oddaljenosti so delavci našli potreben čas ter so na seminar tudi redno prihajali.

F. Hovnik

... po prstih

DELAVSKA ENOTNOST

Glasilo Republiškega sveta ZSJ za Slovenijo izdaja ČZP Delavska enotnost v Ljubljani. List je ustanovljen 20. novembra 1942. Urejuje uredniški odbor. Glavni in odgovorni urednik

MILAN POGAČNIK

Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Dalmatinova ul. 4, poštni predal 313/VI, telefon uredništva 31 66 72, 31 24 02 in 31 00 33, uprave 31 00 33. Račun pri Narodni banki v Ljubljani, št. NB 501-1-365 — Posamezna številka stane 50 N-par — 50 starih din — Naročnina je četrtletna 6,50 N-din — 650 starih din — polletna 13 N-din — 1300 starih din in letna 26 N-din — 2600 starih din — Rokopisov ne vračamo — Poštnina plačana v gotovini — Tisk in klišeji ČZP »Ljudska pravica«, Ljubljana

V TOVARNI AVTOELEKTRIKE ISKRA V NOVI GORICI SE SPRAŠUJEJO:

KAKO AKTIVIRATI NOVA OSNOVNA SREDSTVA?

Ta mesec bodo v tovarni avtoelektrike Iskra v Šempetru pri Novi Gorici režijski delavci dobili zmanjšane (90 %) osebne dohodke. Poslovni uspehi tega kolektiva v drugem polletju so namreč pod predvideno ravnijo, izpolnjevanje obvez do kupcev pa v precejšnjem zaostanku.

»Zataknilo« se je marsikje, po mnenju delavcev pa predvsem pri izkoriščanju novih osnovnih sredstev. V obdobju 1965—1966 so v tej tovarni vključili v proizvodnjo za preko 1,7 milijarde S-din novih strojev in naprav, od katerih pa nekateri še vedno ne obratujejo. Ali je prav neaktiviranje nekaterih novih osnovnih sredstev vzrok nedoseganja plana? Kakšne so možnosti, da začnejo vsi novi stroji čimprej obratovati s polno zmogljivostjo, in kje iskati krivce za težave, v katerih se je znašel kolektiv?

Ta vprašanja so bila osrednja točka razprave na sestanku, ki ga je minuli teden sklical tovarniški sindikalni odbor z željo, da ugotovi dejansko stanje in o njem obvesti ves kolektiv. To je bil že drugi sestanek sindikalnega odbora o istem vprašanju in to pot so stvarem prišli do dna: res je, da nekateri stroji še ne obratujejo, toda to ni edini vzrok za zaostajanje za planom. Takih vzrokov je še več in pri iskanju krivcev za sedanje težave kolektiv ne more mižati pred lastnimi napakami, katere mora čimprej odpraviti...

ZAMUDA PRI REKONSTRUKCIJI

Do takega zaključka je sindikalni odbor prišel po temeljiti razpravi, v kateri so sodelovali tudi odgovorni strokovnjaki, ki so dali vsa potrebna pojasnila o vzrokih, da nekateri novi stroji še ne obratujejo. Prav to kolektiv namreč najbolj moti in zato je v njem večkrat slišati mnenje: »Če kupiš avto, potem se hočeš z njim voziti, ne pa ga imeti neuporabnega v garaži, ali pa na servisu, če pa smo že kupili nove stroje, potem bi ti stroji morali obratovati in nam prinašati dohodek, ne pa stati neizkoriščeni samo zato, ker so pomanjkljivo izdelani...«

Ta parola je v šempetrski Iskri zelo popularna, vendar pa kaže bolj na stvari, kot so videti na površini, kot pa na kompleksno sliko razmer v kolektivu.

Dejstvo je, da vsa osnovna sredstva še niso izkoriščena, vendar pa je pri tem potrebno upoštevati, da bi morala rekonstrukcija, v katero so šli, biti zaključena po prvotnih predvidevanjih že leta 1963, v resnici pa bo končno realizirana šele letos. Ni bilo tako planirano, vendar pa je potekala v fazah — pač tako, kot je tovarni uspelo zagotoviti potrebne kredite v inozemstvu — najprej na Vzhodu, potem pa na Zahodu. Oprema ni prihajala v dogovorjenih rokih, kar velja tudi za opremo, ki jo dobavlja zahodni partner in pri kateri je rok dobave že prekoračen za 3 — 4 mesece.

In največ hude krvi je v kolektivu prav zaradi opreme z Zahoda: gre za nekaj zelo kompliciranih naprav, ki pa niso izpolnile pričakovanj. Pri nekaterih strojih so se pojavile manjše napake, pri dveh strojih pa so odkrili tudi konstrukcijske napake. Dobavitelj obljublja, da bo vse te napake odpravil in zelo verjetno bo to tudi res storil, saj bi drugače stroje dobil nazaj. Iskrini delavci pa vseeno negodujejo in kvaliteto teh strojev primerjajo s kvaliteto nekih drugih strojev, ki so prišli prav tako z Zahoda in ki so začeli z polno paro proizvajati takoj, ko je monter, ki jih je postavil, pritisnil na ustrezni gumb...

POMETANJE PRED LASTNIM PRAGOM

Pri vsem tem pa le ne gre zvračati vse krivde za mnoge pomanjkljivosti na dejavnike izven kolektiva, saj bi to pomenilo nojevo politiko — tiščanje glave v pesek pred nevarnostjo, ki prihaja iz lastnih vrst.

Očitno je namreč, da nabava novih strojev ni potekala vzporedno s pripravljenostjo kolektiva, da s sodobno tehniko ravna na sodoben način. Res je, da so že v investicijskem planu bila zagotovljena sredstva za inozemsko prakso tistih delavcev, ki bodo upravljali nove stroje — in na to prakso so Iskrini delavci tudi hodili. Pri strojih z Zahoda, zaradi katerih je sedaj največ razburjenja, pa je bilo mišljeno, da bo do te prakse prišlo v sami tovarni — da se bodo ljudje učili upravljanja s stroji od monterjev, ki jih bo poslal dobavitelj. Kaže pa, da je za to bilo premalo zanimanja: na sestanku sindikalnega odbora je bilo slišati, da so ti stroji bili dva meseca v tovarni, pa jih nihče ni pogledal, da bi videl, če so sposobni za obratovanje...

O vseh teh problemih je nedavno razpravljal tudi upravni odbor tovarne, ki je zaključil, da odprodajo 2 — 3 stroje, ki so se izkazali kot neustrezni, pri ostalih novih strojih, ki še ne obratujejo, pa pospešijo odpravo raznih pomanjkljivosti. Pri planiranju proizvodnje za drugo polletje pa novi stroji niso bili upoštevani, oziroma so le pričakovali, da bodo prispevali k presegu plana.

Sindikalni odbor pa je na svojem sestanku prišel do zaključka, da plan ne bo niti dosežen, kaj šele presežen, če ne bo ves kolektiv resno zavihal rokavov in bolj temeljito poprijel za delo, kot pa je do sedaj. Res je, da proizvodnjo zavirajo tudi težave zaradi pomanjkanja različnega materiala, toda take in še večje težave so imeli tudi prej, pa so vseeno dosegali dobre rezultate. Sedaj pa, ko imajo v rokah nove stroje, od katerih je 70 % sposobnih za delo, pa ne gre. Zakaj?

Na to vprašanje je sindikat odgovoril takole: zato, ker ni dobre organizacije dela; zato, ker stroje kvarijo z nepazljivim upravljanjem; zato, ker niso enakomerno obremenjeni, ker jih v dveh izmenah preobremenjujejo, tretje izmene pa tako rekoč ni. Treba bo spremeniti organizacijo proizvodnega procesa, zaostriti delovno disciplino, uvesti stimulativno nagrajevanje strokovnega kadra in opraviti analitsko oceno delovnih mest — potem pa kolektiv lahko pričakuje, da bo uspešno premagal sedanje težave...

M. P.

KAKO GOSPODARIJO V ELRI, ŠKOFJELOŠKI TOVARNI ELEKTROTEHNIČNIH APARATOV?

Na trdnejši poti

V Sloveniji je trenutno 30 podjetij s stalno blokiranimi žiro računi. Mednje sodi tudi ELRA, škofjeloška tovarna elektrotehničnih aparatov.

Toda zakaj je ELRA nenadoma v težavah?

V ELRI so ob skokovitem povečevanju proizvodnje »pozabili« na obratna sredstva. Brezskrbnost pa so jim omogočali tudi predpisi. Kreditov za obratna sredstva so namreč še do nedavnega dobili, kolikor so hoteli. To pa jih zdaj tepe.

Približno 900 milijonov starih dinarjev obratnih sredstev bi trenutno potrebovali v Elri za normalno poslovanje ob vrednosti proizvodnje 1.8 milijarde starih dinarjev.

Toliko obratnih sredstev pa nimajo. Manjka jim še blizu 150 milijonov starih dinarjev. Zato imajo tudi stalno blokiran žiro račun.

SO RES ZA VSE SAMI KRIVI?

Pogovarjala sva se z direktorjem podjetja Ljubom Slavkovičem.

»Nismo več blokirani,« pravi direktor Elre. »Po dolgem času smo se vsaj za silo izkopali iz težav. V devetih mesecih letos smo namreč ustvarili več kot 70 milijonov starih dinarjev za sklade. Ves denar pa smo namenili za obratna sredstva.«

»Toda rekli ste, da je to le zasilna rešitev.«

Res je, kajti ne moremo se zanesti, da se bo tržišče z reprodukcijskim materialom stabiliziralo. Da pa ne bi ostali brez reprodukcijskega materiala, smo si ga morali kupiti na zalogo. Danes nam v skladišču leži nič manj kot 135 ton trafo pločevine. Kupiti smo jo morali, ker je sicer vse leto ne bi dobili. Zalog materiala in polizdelkov pa imamo skupaj za blizu 350 milijonov starih dinarjev.«

Zadnje čase se je pojavilo več predlogov, kako bi podjetje, ki ima sicer lepe perspektive, pripeljali na boljšo pot gospodarjenja.

»Mnogi so nam svetovali, naj zmanjšamo število zaposlenih in obseg poslovanja. Nam pa prav nič ne pomaga, če takoj odpustimo polovico zaposlenih, saj se zalog materiala in polizdelkov ne bomo znebili,« je pripomnil direktor podjetja.

NAČRTI ZA REŠITEV

Toda v ELRI ne poslušajo kaj dosti tistih, ki jim od zunaj svetujejo, kako naj boljše gospodarijo. Sami so znova zavihali rokave in prepričani so, da se bodo izkopali tudi iz sedanjih težav.

Direktor Ljubo Slavkovič pravi, da so prav zdaj zaključili ugodne posle z neko zahodnonemško trgovsko hišo, ki bo še letos in v začetku prihodnjega leta kupila za 100.000 dolarjev njihovih izdelkov. Če bo nemški trgovec s temi izdelki zadovoljen, bodo lahko prodali električnih gospodinjskih aparatov za široko potrošnjo še za nadaljnjih 350.000 dolarjev.

To pa niso edini načrti, ki naj bi škofjeloško ELRO spravili iz zadrege. V njenem razvojnem oddelku strokovnjaki že razvijajo nove proizvode in izpopolnjujejo sedanje.

»A trenutno to za nas ni najpomembnejše,« pristavlja direktor ELRE. »Bolj se bojimo, če nam Kreditna banka v Kranju ne bo odobrila 119 milijonov starih dinarjev premostitvenega kredita za obratna sredstva. Le tako se lahko zares izkopljemo iz težav, saj, kot sem že rekel, ni nobenih dvomov, da ne bi naših izdelkov sproti prodali. S tem premostitvenim kreditom pa bi se lahko v najkrajšem času znebili zalog materiala, kajti tržišče za naše proizvode imamo.«

M. Ž.

NEZAUPANJE V RAZSODNOST KOLEKTIVOV

RAZGOVOR Z DIREKTORJEM LOŠKIH TOVARN HLADILNIKOV FRANCEM BRANISLJEM O NEPOSREDNEM VPLIVU KREDITNE POLITIKE NA POSLOVANJE V DELOVNI ORGANIZACIJI

(Nadaljevanje s 1. strani)

imaginarnimi okrožnicami. Lokalna banka pozna gospodarsko organizacijo, ve za interese delovnih kolektivov in komunalne skupnosti. Se pravi, da bi banka tudi z drugačnim interesom in zaupanjem sklepala kreditne pogodbe.

Na problem kreditne politike ste navezali prodajo. Kaj ste pri tem mislili?

Proizvajamo investicijsko opremo. Naš kupec je finalni potrošnik. Za naše proizvode mu ponavadi zmanjka investicijskih sredstev. In dokler nima dinarskega kritja, se ne pogaja za nakup. To je »družbeni primež« za omejevanje investicij, s čimer popolnoma soglašam. Vendar bi ob večji samostojnosti delovne organizacije lahko posojale obratna sredstva kupcu, ki bi jih vrnil po zaključnem računu. Takšen način prodaje pa danes ni možen. Zato nam naši kupci obračajo hrbet in gredo iskat boljše pogoje za nakup v sosednjo Italijo. Deviznih sredstev imajo več kot dinarskih, kajti kupci so gostinske delovne organizacije. Tako smo se znašli na domačem trgu domači in inozemski proizvajalci v neenakopravnem položaju. Ne tolčejo nas konkurenčne cene niti kvaliteta, ampak plačilni pogoji. Inozemskega proizvajalca kreditira za izvoz banka, ker je izvoz hkrati interes države. Zato sklepa napak vsakdo, ki misli, da so tamkajšnje tovarne same kreditno sposobne.

Vse to je seveda voda na mlin inozemskemu proizvajalcu in vaba v mlin našemu kupcu. Tako se je na primer pred nedavnim oglasil pri nas večletni odjemalec. V minulih letih smo mu prodali več sto kosov naših izdelkov. Delno smo mu prejšnja leta nakup kreditirali z našimi sredstvi. Pri novi kupčiji pa smo se morali raziti. Kupec trenutno nima dinarskih sredstev za plačilo, mi pa ne za kreditiranje. Toda pri našem konkurentu v Italiji se je »sporazumel«.

Čudno je, da omejujemo s pregradami prodajo domačemu proizvajalcu na domačem trgu, medtem ko smo na stežaj odprli vrata tujemu prodajalcu. To ni »fair« tekma v mednarodni konkurenci, kajti v tem teku teče v cilj eden po ravniči, drugi pa čez pregrade.

I. VRHOVČAK

Inž. Janez Beraus, direktor Save v Kranju, pričakuje bistvene kvalitativne premike v gospodarstvu in drugih področjih javnega življenja le ob zaostreni materialni odgovornosti za vsako delo. »Čim zahtevnejše je delo in čim daljnosežnejše posledice ima, večja naj bo materialna odgovornost tistega, ki ga opravlja,« pravi.

Vsakdo naj materialno odgovarja

(Nadaljevanje s 1. strani)

zakone zasnujejo strokovne službe izvršnih svetov, sekretariatov in skupščin, ker prav tako predlagajo razne spremembe. Vemo celo imena teh strokovnjakov, nikdar pa še nismo nikogar poklicali na odgovornost za škodo, ki jo je povzročil z nepravilnimi analizami in prognozami.«

»Osnutek vsakega novega zakona gre v javno razpravo, pred sprejemom se v marsičem spremeni...«

»Res je, toda temeljna načela ostanejo. In ta so lahko zelo zgrešena. Novi zunanjetrgovinski zakon je na primer gumarsko industrijo spravil v obupen položaj. Prihodnje leto bo naša tovarna izkoriščala samo 52 % zmogljivosti, ker ne bomo imeli dovolj deviz za surovine. Vem, kaj boste rekli: več bi izvažali, a vas vprašam, kaj naj izvažamo, če surove gume ne moremo kupiti? Z rekonstrukcijo tovarne smo kapacitete povečali na 19.800 ton gotovih izdelkov in toliko bi jih morali tudi izdelovati, da bi lahko odplačevali investicijski devizni kredit. Če bi vnaprej vedeli za zunanjetrgovinske in devizne spremembe, ne bi tovarne razširili. In zdaj naj jaz, ki sem že v avgustu vse pristojne opozoril na naše gospodarske probleme, povzročene s spremenjeno zakonodajo, denarno odgovarjam za zmanjšano poslovnost?«

»Jugoslovanska gumarska industrija,« je nadaljeval ing. Beraus, »je letos v osmih mesecih izdelala 18.000 ton pnevmatik, istočasno pa je Jugoslavija uvozila 12.000 ton gumijevih izdelkov, ki so stali 15,5 milijona dolarjev. Čemu tolikšen uvoz, če naše zmogljivosti niso izkoriščene?«

»Intervencijski uvoz ponavadi dobro vpliva na kakovost in cene domačih izdelkov.«

»V našem primeru morda na kakovost, proizvodni stroški in cene izdelkov se pa znižajo ob dobrem izkoriščanju strojev. Zahodne države ščitijo svoje tovarne gumijevih izdelkov z visokimi uvoznimi carinami, ki znašajo povprečno 25 % vrednosti blaga, naše pa 12 %. Se pravi, da moramo mi pod ceno izvažati, tujcem pa olajšujemo prodiranje na naš trg. Stanje pa se bo za nas še poslabšalo. Novi devizni režim predvideva samo 16 % liberaliziranega uvoza surovin in 84 % kontingentiranega, istočasno bo uvoz 50 % sproščen. Če bodo kontingenti določeni po proizvodnji v minulem letu, se naša tovarna, ki je ravnokar povečana, prihodnje leto ne bo mogla pomembno vključiti v mednarodno delitev dela in celo na domačem trgu ne bomo konkurenčni, ker nam bodo stoječi stroji dražili izdelke. Nismo na črno povečevali tovarne, ampak na podlagi potreb po gumijevih izdelkih na domačem trgu, prikazanih v številkah, ki so jih zbrali pristojni gospodarski organi. Inozemske kredite so nam preskrbele banke, zdaj pa vsi skupaj kritizirajo ‚predimenzioniranost' gumarske industrije.' In škodo naj plačuje samo naš delovni kolektiv?«

»Bi lahko poimensko navedli krivce?«

»Lahko, le imenovati jih nočemo javno.«

»Iz oportunizma?«

»Ne, zato, ker njihova delovna pooblastila niso povezana z materialno odgovornostjo, moralna odgovornost pa sama po sebi v gospodarstvu ni dovolj trden obrambni zid zoper ekonomsko škodljive ukrepe. Čim zahtevnejše je delo, večja naj bi bila materialna odgovornost, pa bi bila vsa delovna mesta strokovno ustrezno zasedena in odločitve temeljito premišljene.

»Zavedam se,« je potem dejal ing. Beraus, »da bi se samoupravna vodstva in družbena predstavniška telesa po strukturi članstva bistveno spremenila, če bi bil vsak član materialno soodgovoren za posledice izglasovanih in uveljavljenih sklepov. Mislim pa, da s tem ne bi kršili naših demokratičnih načel. Nevzdržno je na primer, da o gospodarjenju v podjetju odloča delavski svet, za slabo poslovanje pa materialno odgovarjata samo direktor in računovodja. Če bi odgovarjalo celotno samoupravno vodstvo, bi bile odločitve verjetno rezultat dolgih razprav s strokovnjaki v podjetju in morda tudi izven podjetja, pa tudi z delavci, ki sedaj ponekod nimajo veliko besede pri odločitvah. Če je tako, potem bi strokovno boljša zasedba samoupravnih vodstev garantirala smotrnejšo gospodarsko politiko podjetja, ne da bi kršili načela demokratičnosti. Podobno menim o vseh predstavniških organih.

»Vi ste, kolikor vem, predsednik občinskega sveta za industrijo. Ali bi bili pripravljeni, denimo, materialno odgovarjali za škodo, ki se pripisuje integraciji Iskre s sorodnimi tovarnami?«

»Na to vprašanje je že tov. Vengust jasno odgovoril: gospodarstvo in politika sta dva strogo ločena pojma, kar upam, da bomo v prihodnje bolj upoštevali. Integracija je bila vsiljena, vemo, kdo jo je vsilil, vemo pa tudi, kdo je to vsiljenje dovolil in s tem prevzel soodgovornost zanjo. Jaz pri tem nisem imel prstov. Moram pa reči, da tudi sedaj ne bi prevzel materialne odgovornosti za delo občinskega sveta za industrijo in za občinsko politiko v industriji, ker ob svojih najboljših namenih ne uspem doseči, da bi se svet pogosteje sestajal. Velikokrat skličem sejo, pa nismo sklepčni. In spet sva pri strokovni zasedbi sveta in pri premajhnem čutu odgovornosti, ki ga doslej nismo spodbujali, niti izvajali potrebnih sankcij. Vprašanje zase pa je, ali bi vsa predstavništva občanov lahko zgledno delala, dokler prevladuje skrb za kvantiteto in ne za kakovost dela. Več kot polovica jih rešuje gospodarske probleme — turizem in gostinstvo sodita ravno tako v gospodarstvo kot kmetijstvo in industrija — drugi pa tako imenovane negospodarske probleme oziroma vprašanja družbenih služb. Če bi imeli samo dva sveta in ta dva dobra, bi za občino več pomenila kot sedanje razdrobljeno in večtirno družbeno upravljanje, ki se skorajda ne more izogniti protislovij v okviru občinske politike, še večja možnost za nekoordinirane akcije pa je v državnem merilu.«

MARIOLA KOBAL

ZLOVEŠČI PODATKI

ob vpisu novincev na višje in visoke šole

Letošnji podatki o vpisu novincev v prve letnike višjih in visokih šol so tolikanj drugačni od podatkov iz prejšnih let, da že na prvi pogled kažejo, da vplivajo na šolanje naše mladine neki novi dejavniki. Bilo bi vse lepo in prav, če bi lahko dokazali, da so ti dejavniki ali posledica načrtnega poklicnega usmerjanja v srednjih šolah ali celo posledica potreb po kadrih glede na njihovo trenutno pomanjkanje. Temu pa, žal, ni tako.

Najprej lahko iz podatkov o vpisu novincev ugotovimo, da se maturanti gimnazij, če pač nadaljujejo šolanje, raje podajo na univerzo kot na višje šole in da je število izrednih študentov na fakultetah upadlo, medtem ko se je na višjih šolah močno dvignilo. Ti premiki niso presenetljivi, niti nerazumljivi. Mnoge slovenskę višje šole so le nekakšna prva stopnja ustrezajoče fakultete na univerzi in če se že mlad človek odloči za študij, si raje izbere visokošolsko izobrazbo. Na drugi strani pa je mnogo laže končati poleg redne zaposlitve izreden študij na višji šoli, ki ima manj semestrov, kot pa univerzo z več semestri.

V trenutku, ko se povprašamo, iz katerih krajev in kakšnega socialnega porekla so letošnji redni študenti-novinci, postanejo podatki bolj vznemirljivi. Doslej se je vpisalo na ljubljansko univerzo 3262 novih študentov samo iz Slovenije. Od teh jih je kar 44,4 % doma iz Ljubljane in njene neposredne okolice. (Študenti iz Kranja so že všteti v gorenjsko področj .) Med vsemi novinci pa prednjačijo otroci staršev uslužbencev. Že v predlanskem in lanskem šolskem letu so ugotavljali na ljubljanski univerzi, da je vse manj študentov iz kmečkih in delavskih vrst. Letos je socialna struktura prišlecev še bolj enovita. Poleg tega pa se je ponovno primerilo, da je vpis na posamezne fakultete nesorazmerno majhen ali velik, kar priča, da se naša mladina odloča za poklic bolj po naključju kot pa po svojih željah, sposobnostih in presoji.

ŠTUDIJ JE DANDANES DRAGA REČ

Dejstvo, da je med letošnjimi novinci na ljubljanski univerzi toliko Ljubljančanov, je razumljivo. Če otrok stanuje in se hrani doma, lahko svoje šolanje brez kakršnihkoli večjih izdatkov podaljša, poleg tega pa je prišlo že kar v modo, da se dijaki po maturi, če so nadarjeni ali ne, samo da imajo materialne možnosti, podajo na fakulteto. Sicer pa je študij dandanes draga reč. Stanarine in hranarine se večajo iz leta v leto, osebni dohodki pa — bodimo odkriti — počasi. Kako naj starši z npr. 100.000 dinarji povprečnih mesečnih dohodkov vzdržujejo enega ali celo dva otroka 100 ali 200 km od doma na ljubljanski univerzi? Odgovor bi moral biti pravzaprav zelo preprost: dijak sam ali pa starši naj priskrbijo štipendijo svojemu sinu ali hčeri. In res, to možnost bi vsaj nadarjena, pridna in socialno šibka mladina morala imeti. Resnica je drugačna. Od vseh vpisanih študentov na ljubljanski univerzi jih dobila le desetina posojila in približno prav toliko štipendije.

KAKO JE MOGOČE, DA SO SAMOUPRAVLJAVCI TAKO »GLUHI«?

V hipu, ko smo sprevideli in sklenili, da bomo tako v gospodarstvu kot tudi drugod dobro in razumno gospodarili, dvigali produktivnost in svoje uspehe, smo postali tolikanj štedljivi, da nam je malodane žal vsakega dinarja za štipendije. Pri tem smo šli celo tako daleč, da podeljujemo štipendije predvsem tistim študentom, ki že imajo za seboj nekaj semestrov, mnogo redkeje pa novincem. To priča, da gremo po najlažji poti, da si prihranimo preverjanje sposobnosti mladih ljudi, preden se vpišejo na fakulteto, in da nam mora mladina svoje vrline pokazati sama s potrdilom o končanem nekajsemestrskem študiju.

Na drugi strani pa je nešteto primerov, ko v gospodarskih in delovnih organizacijah statistično dokazujejo, da jim primanjkujejo kadri in da je izobrazbena raven njihovih proizvajalcev zelo slaba; ko se izgovarjajo, da ne morejo dvigati proizvodnje tudi zaradi pomanjkanja kadrov; ko na papirju planirajo kadre, v praksi pa ... V občinah tožijo, da se mladi ljudje, ki končajo univerzo, ne vračajo v domači kraj, da tako nimajo in nikoli ne bodo imeli inteligence. Štipendiranje pa ...

O vsem tem smo v Sloveniji popisali v zadnjih letih nešteto časopisnih stolpičev, vendar je videti, da je to pisanje v prazno. Toda, kaj si res lahko Slovenci, ki nas je tako malo, privoščimo, da bomo dobili študirane ljudi le iz tistih družin, ki zmorejo plačati študij svojemu otroku iz lastnega žepa? In končno, kaj ni podatek, da je na univerzi iz leta v leto manj študentov delavskega in kmečkega porekla, zlovešč in da grozi, da se bo naša inteligenca izkoreninila iz danega družbenega dogajanja in postala neka posebna socialna plast zase?!

Morebiti so videti ta razmišljanja nekoliko preveč črnogleda. Toda, že pregovor pravi, da je po toči zvoniti prepozno. Zato zvonimo raje že zdaj!

M. K.

Socialne delavce v delovne organizacije in šole

Vsak dan se kopičijo različni socialni problemi tako v delovnih organizacijah kakor tudi v šolah in drugih institucijah, na drugi strani pa so socialni delavci brez zaposlitve ali pa jim je socialno delo onemogočeno. Pri tem pa ne gre za denar, ki bi ga potrebovali v te namene. Gre predvsem za nerazumevanje in nepravilen odnos do socialne službe, ki bi morala biti predvsem v naši družbi in v teh razmerah pravilno družbeno ovrednotena.

Menim, da ni cilj socialne službe gasiti socialne probleme s socialnimi podporami, temveč omogočiti delovnim ljudem večjo storilnost, osveščati občane in starše, da bodo v obstoječih pogojih svoje sile in zaslužek pravilno delili. Gre za tisto najvažnejše, za odnose med ljudmi v kolektivih, za solidarnost pri skrbi za človeka, za odnos do dela, skratka za odnos v družini in v družbi. Mnogim ljudem je potrebna le dobra beseda, nasvet, ne pa denar.

Kar poglejmo po statistiki in ugotovili bomo, da je veliko socialnih, vzgojnih problemov prav pri ljudeh, ki so materialno dobro situirani.

V mnogih socialnih centrih socialni delavci delajo predvsem kurativno in se zaradi obilice dela ne morejo ukvarjati preventivno. Če bi imeli več socialnih delavcev v delovnih organizacijah in v šolah, bi se lahko ukvarjali s preventivo in odpravljali probleme in tako zmanjšali sredstva za socialne podpore.

Govorimo o skrbi za delovnega človeka, pri tem pa ostajamo le pri besedah. Še vedno ne vemo, koliko ljudi v delovni organizaciji je brez stanovanj, koliko delavcev se stiska z več otroki v kletnih in nezdravih stanovanjih, prav nič se ne vprašamo, kje so ovire do večje produktivnosti? Nimamo obratov družbene prehrane, nimamo urejenega varstva, nimamo servisov za pomoč gospodinjstvu itd. Vemo, da so slabi učni uspehi mladine v šolah, nič pa nismo storili za prehrano teh otrok, za pomoč pri učenju in za varstvo, mladino prepuščamo različnim slabim vplivom, ob tem pa se neprestano obmetavamo z očitki.

Čas je že, da sindikati in samoupravni organi razmislijo o organizaciji socialnega dela povsod tam, kjer živijo in delajo ljudje.

ANGELCA ŽIBERNA

KONTRASTI NAŠEGA ŽIVLJENJA

Kulturna dvorana v Kočevju

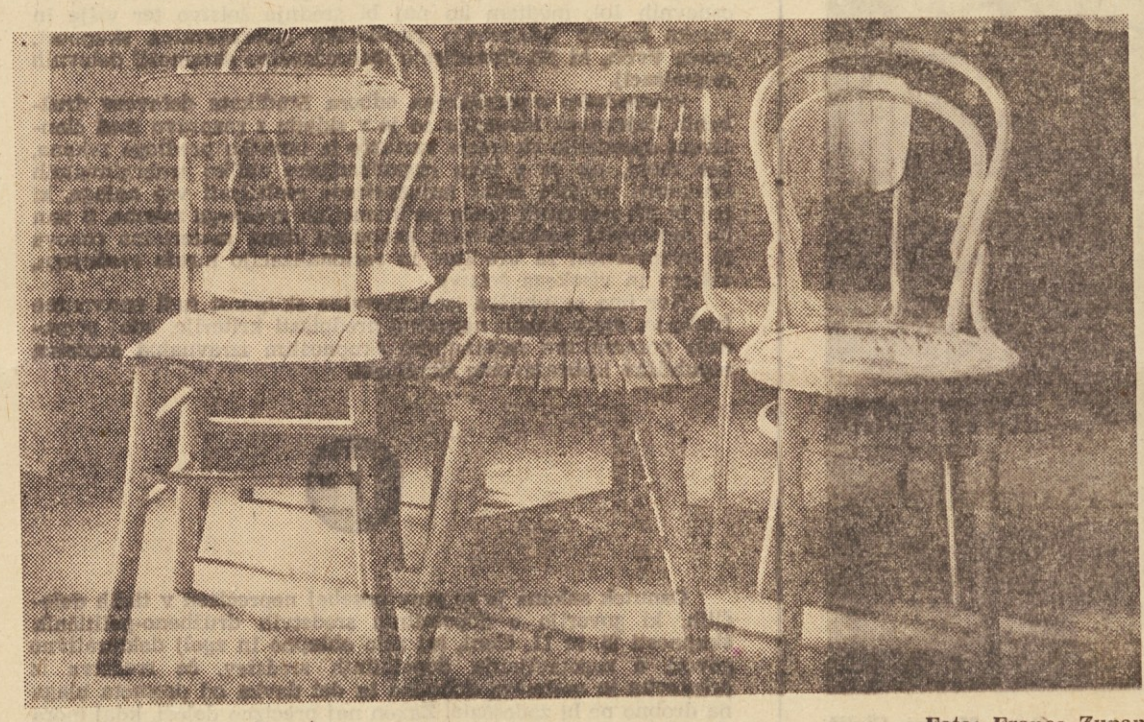

Kulturna dvorana v Rogatcu

Foto: France Zupan

O klubih pri nas

Klubi so se v nekaj letih posejali po vsej naši republiki. V nekem smislu si takšno obliko združevanja ljudi v okviru najrazličnejših interesov lastimo za slovensko posebnost. V drugih republikah potreba po takšnih oblikah ni tako izrazita; deloma morda zategadelj, ker tod domovi kulture in delavske univerze uspešno utirajo pot izobraževanju in vzgoji odraslih in mladih; in ker te institucije oblikujejo svoje programe predvsem sistematično, so neposredne oblike redkeje prisotne.

Pojem kluba se je in se še vedno oblikuje v skladu s prakso; mesto, kamor prihajajo ljudje med svojim prostim časom, tu se pogovarjajo, poslušajo druge, strokovnjake, gledajo in se pogovarjajo o televizijskih programih, prebirajo časopise, se pomerijo v šahu, polemizirajo, doživljajo, sem jih nekaj vleče. Poleg teh splošnih značilnosti je klub, katerikoli pri nas, enkratna, svojska oblika, ki te splošne karakterizacije oživlja po svoje, in s tem odpira možnost tolikih interpretacij pojma »klub pri nas«, kolikor jih na Slovenskem dela (272).

Pomemben sooblikovalec kluba so lokalne determinante (občinski centri, spalna naselja okoli njih in majhne vasi s pretežno kmečkim prebivalstvom. Tako so v industrijskih sredinah in v velikih mestih značilni klubi z ožjim profilom (specializirani klubi, ki združujejo posebej mladino, tehnično inteligenco, kulturne delavce itd.). Spalna naselja, kraji, kamor se vozijo delavci po opravljenem delu, so številna. Sem spada okoli 450 vasi z nad 500 prebivalci. Po nekaterih predvidevanjih so to najperspektivnejši kraji za razvoj klubskega življenja pri nas. Urbanistična politika v Sloveniji ni usmerjena na politiko koncentracije prebivalstva v večjih centrih, potemtakem ta naselja v prebivalstvu ne bodo stagnirala. Večina teh vasi se številčno krepi, v socialni strukturi pa nenehno intenzivno spreminja. Tu je ohranjenega 5—10 % kmečkega prebivalstva, ostali delajo v industriji, manj v kraju samem, kot v bližnjem občinskem centru. Zaradi delne nefunkcionalnosti tega tipa naselij je potreba prebivalcev po osmišljanju prostora njihovega bivanja močnejša kot v industrijskih in izrazito kmečkih sredinah, čemur se pridružuje že znana ugotovitev, da delavec ne želi preživljati svojega prostega časa v okolju, kjer je zaposlen. V vaseh s pretežno kmečkim prebivalstvom je sicer potreba po zbiranju in delovanju v klubih prisotna, zaradi velike migracije življa v industrijo pa ostaja pogosto nerealizirana, razen v tradicionalnih oblikah kulturno-prosvetnega dela (amaterizem).

Osnovnemu in pomembnemu pobudniku klubskega življenja, Odboru za klube pri Zvezi kulturno prosvetnih organizacij se pridružujejo še številne družbene organizacije, med njimi predvsem Socialistična zveza. Iz številnih mentorjev pogosto izhaja tudi program posameznega kluba, ki ne omejuje dejavnosti zgolj na področje kulture in umetnosti, marveč daje podporo političnemu življenju, splošnemu izobraževanju, fizični kulturi itd. Tako je klub na neki način svojski odraz celotnega družbeno političnega in javnega življenja v določeni sredini. Razumljivo, da skrb vseh teh različnih činiteljev ne nosi samih pozitivnih rezultatov. Ta odpira številne možnosti, ki se zaradi prešibke konkretne angažiranosti posameznih členov lahko izjalovijo v gole deklaracije in obljube. Programska in materialna pomoč klubskemu življenju vseh družbeno političnih organizacij se mora sicer izraziti v sodelovanju vseh, vendar konkretno tako, da ena od teh prevzame skrb za dokončno oblikovanje in realizacijo programov. Zlasti še zaradi tega, ker je pretežno število klubov zaenkrat še brez stalnih uslužbencev. To tradicev potrjujejo vsi klubi, ki so se doslej s svojim delom izkazali in opozorili nase in zaradi katerih verjamemo v njihov smisel in jim zagotavljamo prihodnost. Takšen je Klub mladih v Mariboru, Idriji, Klub Delavske univerze v Ajdovščini, klubi v postojnski občini, pa v Trbovljah in drugod.

Posebna tema v mozaiku delno skicirane pojave klubskega življenja pri nas je problem prostorov. Če naj je klub osnova bodočega družbenega centra, potem je pomen prostora dovolj očiten. Skrb zanj ostaja zaradi premajhnih materialnih možnosti marsikje še vedno na repu proračunov. Ce ostanemo v okvirih danosti: klubsko življenje se ne odvija v velikih dvoranah, ampak v manjših, intimnejših ambientih, ki zahtevajo manjše investicije in sredstva za vzdrževanje. Akcija Socialistične zveze, ki jo je pričela že pred leti, za ureditev ustreznega ambienta v klubih, se je izkazala za zelo smotrno. Prijeten prostor deluje kot magnet in vzbuja prvo radovednost. Od tod naprej pa seveda vsa pozornost programu. Ta zasluži posebno obravnavo.

ANA TRŠAR

Klubski večeri pri Svobodi Trbovlje so zelo priljubljeni

STALIŠČA
PREDSEDSTVA REPUBLISKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI SLOVENIJE
O OSNUTKU PREDLOGA ZAKONA O FINANCIRANJU IZOBRAŽEVANJA IN VZGOJE V SR SLOVENIJI

Na podlagi javne razprave in razprave skupne seje (23. 9. 1966) predsedstva republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo in predsedstva republiškega odbora sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije so bile na seji predsedstva republiškega odbora 7. 10. 1966 izoblikovane naslednje pripombe k osnutku predloga zakona o financiranju izobraževanja in vzgoje v SR Sloveniji:

I.

V prvi vrsti je treba poudariti, da smo sindikati živo zainteresirani, da se obravnavana vprašanja — to se pravi celotna problematika financiranja izobraževanja in vzgoje — razrešijo čimbolj v skladu z intencijami našega družbenega in ekonomskega razvoja in da se izobraževalnemu področju zagotovijo možnosti, ki bi omogočale solidnejše in kvalitetnejše delo. Javna razprava, v katero so se vključili sindikati z vso resnostjo in

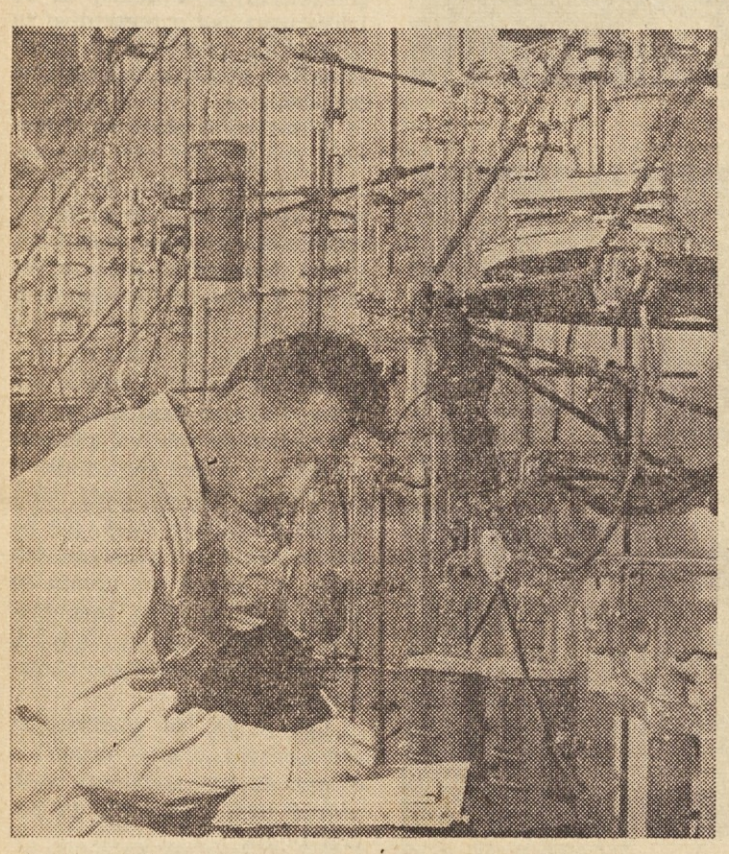

V laboratoriju **Foto: Marjan Ciglič**

prizadetostjo, je opozorila na številne premalo konkretne rešitve v zvezi s financiranjem izobraževanja in na nekatere druge pomanjkljivosti osnutka, kar vse bi morali sestavljavci zakona v polni meri tudi upoštevati. Obenem ugotavljamo, da bi bila javna razprava lahko tehtnejša, če bi pristojni organi hkrati z osnutkom zakona dali v javno razpravo tudi ustrezno kvantifikacijo.

Menimo, da kvantifikacija ne bi smela sloneti na proračunski tehniki izračunavanja potrebnih sredstev, marveč bi morala ugotoviti višino potrebnih sredstev na osnovi ovrednotenih pedagoških normativov in programov dela posameznih vrst izobraževalnih dejavnosti. Tako bi prišli do višine sredstev, ki bi bila potrebna za kvalitetnejšo izobraževalno dejavnost. Če za letošnje leto še ne bo mogoče izdelati kvantifikacije na osnovi ovrednotenih normativov (ker le-ti še niso v celoti izdelani), pa ta ne more biti izdelana zgolj na osnovi potrošnje za leto 1966. Predvidena sredstva za financiranje izobraževanja so bila v letu 1966 absolutno prenizka in so bila z rebalansi proračunov še zmanjšana. Konkretno se nam to odraža v nizkih osebnih dohodkih prosvetnih delavcev in neugodnih razmerjih med osebnimi dohodki in materialnimi stroški. Kvantifikacija oziroma stopnja prispevka od osebnih dohodkov in prometnega davka mora zagotoviti za izobraževanje za leto 1967 tolikšna sredstva, da bo mogoče materialni položaj prosvetnih delavcev izenačiti z delavci, zaposlenimi v drugih dejavnostih, in zagotoviti materialne pogoje za kvalitetnejše delo. Zato je treba izvršiti prestruktuiranje dosedanje proračunske potrošnje in prerazporeditev narodnega dohodka v korist šolstva. Odpravi naj se predpisani limit prispevkov na osebne dohodke, določen v zakonu o prispevkih in davkih občanov, zato da bo tisti, ki določa obseg in kvaliteto izobraževalne dejavnosti, lahko predpisal tudi ustrezne prispevke. To se mora izvršiti še pred uveljavitvijo republiškega zakona o financiranju vzgoje in izobraževanja.

Novi zakon o financiranju vzgoje in izobraževanja naj omogoči na izobraževalnem področju ustvarjati take odnose, da bi bilo možno uresničevati princip dohodka in nadalje razvijati samoupravljanje na tem področju. S tem, da bi uveljavili programiranje dela in ceno izobraževanja (bodisi na učenca ali kako drugače), bi dejansko lahko izkristalizirali odnose med nosilci financiranja in izobraževalnimi zavodi (seveda ne bi financirali institucij, ampak dogovorjeno oziroma opravljeno dejavnost), uveljavili sistem dohodka in tako zagotovili enakopraven družbeno-ekonomski položaj delavcev, zaposlenih na tem področju.

Hkrati z vsem tem bi se morali odločiti tudi za obseg izobraževalnih dejavnosti in pa za to, katere dejavnosti bi financirali iz stalnih in obveznih virov. Zato mora zakon o financiranju vzgoje in izobraževanja določiti, da se vse izobraževalne dejavnosti, ki so po zakonih obvezne, financirajo v celoti iz stalnih virov. Ni dvoma, da je treba zagotoviti ustrezna sredstva za dejavnost šol (to je za učno-vzgojno dejavnost, ki jo terjajo učni načrti) in prosvetno-pedagoških zavodov, medtem ko naj bi glede štipendiranja, prispevka pri šolski prehrani, udeležbe pri financiranju znanstveno-raziskovalnega dela, povračil za prevoz učencev in študentov v šolo itd. določili na podlagi realnih izračunov, kaj izmed tega ima prednost in kakšna naj bo višina (proporci) sredstev, ki jih je za te namene treba zagotoviti iz stalnih virov.

Poseben problem, ki mu velja odmeriti izredno veliko pozornosti, je nedvomno financiranje izobraževalnih dejavnosti, ki so jih doslej financirale izključno gospodarske organizacije. Splošni zakon je na splošno določil (13. in 18. člen), da lahko delovne organizacije (tudi s področja družbenih služb) organizirajo svoje izobraževalne skupnosti, ki imajo nato pravico do ustreznega dela sredstev iz obveznih virov. Le tako bi namreč lahko pričakovali, da bi sedanji interes gospodarskih organizacij v tej smeri stimulirali, obenem pa da bi bil odprt proces tesnejšega medsebojnega povezovanja gospodarskih organizacij z izobraževalnim področjem. To pa bi med drugim tudi spodbujalo gospodarske organizacije, da bi namenjale izobraževalnemu področju dodatna sredstva. Osnutek zakona bi moral te odnose dobro konkretizirati in predpisati učinkovite načine (pedagoške in materialne pogoje), ki bi glede tega stimulativno vplivali na gospodarske organizacije in spodbujali, da bi se gospodarske organizacije vse pogosteje odločale za tak način financiranja določenih izobraževalnih dejavnosti, ki jim bo zagotovil ustrezne kadre.

Osnutek predloga zakona je predvidel dve možnosti (15. člen) in sicer: oblikovanje regionalnih izobraževalnih skupnosti, republiške izobraževalne skupnosti in izobraževalnih skupnosti delovnih organizacij oziroma (alternativa) izobraževalne skupnosti za območje občin, republiško izobraževalno skupnost in izobraževalne skupnosti delovnih organizacij. Javna razprava se je v večini primerov odločila za regionalne izobraževalne skupnosti, vendar pa se pri tem opredelila za tisto vsebinsko možnost, ki predvideva, da v regijah organizirane izobraževalne skupnosti skrbijo za financiranje dejavnosti predšolskih institucij in osnovnih šol, medtem ko naj bi srednje šolstvo ter višje in visoko šolstvo financirala republiška izobraževalna skupnost, razen tistih, ki jih financirajo izobraževalne skupnosti delovnih organizacij.

Predsedstvo republiškega odbora Sindikata delavcev družbenih dejavnosti Slovenije se je v skladu z razpravo med članstvom opredelilo za tretjo varianto iz osnutka predloga zakona, ker meni, da je s tako organizacijsko obliko izobraževalnih skupnosti mogoče sedaj najuspešneje realizirati vse naloge, ki naj bi jih skupnosti imele po intencijah zveznega zakona. S tem bo republiški izobraževalni skupnosti dana materialna osnova in odgovornost za ureditev in racionalizacijo mreže srednjega, višjega in visokega šolstva.

Ker ima republiška izobraževalna skupnost tudi izravnalno funkcijo, mora zakon natančno predpisati kriterije, kdaj pripadajo posameznim regionalnim skupnostim izravnalna sredstva republiške izobraževalne skupnosti.

II.

Osnutek zakona je še prav posebej neprecizen v tistih določilih, ki govorijo o dopolnilnih sredstvih družbeno-političnih skupnosti (5. in 11. člen), saj zelo ohlapno in zgolj deklarativno govori o zagotavljanju dopolnilnih sredstev, če sredstva iz prispevka in osebnega dohodka in del davka od prometa blaga na drobno ne bi zadoščala. Zakon naj precizno določi, kdaj mora družbeno-politična skupnost stvarno nastopati z dopolnilnimi sredstvi in za kaj naj bi se ta dopolnilna sredstva trošila. Ker pa tovrstno dopolnjevanje ohranja še del proračunskega reševanja financiranja izobraževanja, bi kazalo opustiti tak način dopolnjevanja sredstev in se resnično opreti zgolj na stabilne in stalne vire.

Javna razprava se je opredelila tudi proti združevanju amortizacijskih sredstev nepremičnin izobraževalnih zavodov nasploh oziroma proti združevanju 75 % amortizacijskih sredstev, češ da je ta odstotek prevelik. Predsedstvo meni, da je bolj v skladu s samoupravnimi principi, da se izobraževalne skupnosti samostojno odločajo, kolikšen del amortizacijskih sredstev bodo delovne organizacije združevale v okviru izobraževalnih skupnosti.

Kar zadeva investicije, bi naj zakon prav tako natančno določil, kolikšen odstotek od celotnih sredstev, ki jih zagotavljajo stalni in obvezni viri, naj bi bil namenjen investicijam, obenem naj bi bil za to namenjen celotni prispevek, ki bi ga v skladu s posebnim zveznim zakonom plačevali investitorji iz sredstev, porabljenih za investicije. Pristojni organi naj bi ob sprejemanju zakona utemeljili potrebo, da je treba zakon o prispevku iz sredstev, porabljenih za investicije, čimprej sprejeti.

Pri financiranju poslovanja izobraževalnih skupnosti pa bi bilo treba zagotoviti sredstva za stroške, ki bodo nastajali poleg tistih, ki naj jih pokrivajo družbeno-politične skupnosti v skladu z 20. členom (prvi odstavek) splošnega zakona, o čemer pa osnutek republiškega zakona ne govori.

Menimo, da sredstev šolskih delavnic in delovišč nikakor ne bi smeli šteti med vire sredstev za izobraževanje nasploh, temveč kot dohodek šol, ki ga je možno uporabljati predvsem za nakup proizvajalnih sredstev, ki naj služijo za učne namene.

V zakonu naj se natančneje določijo osnove in merila, po katerih bo skupnost razdeljevala sredstva. Sredstva, ki pripadajo izobraževalnim skupnostim, bi se trošila tako, kot predvidevajo 29., 30. in 31. člen. Treba bi bilo samo dodati, da morajo izobraževalne skupnosti pri dodeljevanju sredstev oziroma pri določanju meril za razdeljevanje sredstev upoštevati z zakonom določeni standard in delovne programe šol.

Osnutek zakona funkcioniranje izobraževalnih skupnosti obravnava preveč splošno. Zlasti je treba konkretno določiti sestav posameznih izobraževalnih skupnosti. Preohlapno so opredeljeni tudi odnosi med izobraževalno skupnostjo in izobraževalnimi zavodi. Ni mogoče dopustiti, da bi se ti odnosi urejali samo z medsebojno pogodbo, ne da bi zakon določil elemente, ki bi bili osnova za pogodbene obveznosti. To je potrebno predvsem zato, da pogodba ne bi bila enostransko vsiljen akt, ampak da bo enakopraven obojestranski sporazum. Določila, ki jih je treba v zvezi s pogodbenimi odnosi uzakoniti, so zlasti: upoštevati je treba pedagoške normative vzgojno-izobraževalnega dela, pri kalkulaciji osebnih dohodkov dosledno upoštevati načelo enakopravnega materialnega položaja prosvetnih delavcev, nadalje upoštevati predpisan učni načrt in program dela izobraževalne ustanove; s pogodbo določena sredstva bi se lahko zmanjšala samo v primeru, če bi se zmanjšal obseg ali kvaliteta dela, oziroma povečala, če bi se le-ta povečal.

Tudi odnosi med izobraževalnimi skupnostmi morajo biti natančneje urejeni z zakonom. Točno je treba določiti, kdaj nastopi obveznost ene izobraževalne skupnosti do druge, in določiti obveznosti republiške izobraževalne skupnosti do teritorialnih izobraževalnih skupnosti in izobraževalnih skupnosti delovnih organizacij. Prav tako v zakonu ni urejen odnos med družbeno-političnimi in izobraževalnimi skupnostmi. Če naj izobraževalna skupnost vodi politiko izobraževanja na svojem območju, ji je z zakonom nujno zagotoviti pravico predpisovanja prispevkov v soglasju z družbeno-politično skupnostjo. Zato bi bilo treba ustrezno spremeniti splošni zakon o finančnih sredstvih za izobraževanje in vzgojo.

V prehodnih določbah mora zakon zagotoviti potrebna obratna sredstva za delovanje izobraževalnih skupnosti. Sredstva in zapadle obveznosti skladov za šolstvo iz prejšnjih let naj prevzamejo družbeno-politične skupnosti, zato da izobraževalne skupnosti ne bodo obremenjene z dolgovi.

Predsedstvo ugotavlja, da je osnutek predloga zakona nedodelan, brez ustrezne dokumentacije in da so za odpravo teh pomanjkljivosti odgovorni Izvršni svet skupščine SRS in ustrezni sekretariati. Čimprej naj se omogoči razprava na osnovi skrbno izdelanega zakona in tehtne dokumentacije.

ZA PREDSEDSTVO REPUBLIŠKEGA ODBORA SINDIKATA DELAVCEV DRUŽBENIH DEJAVNOSTI SLOVENIJE
TAJNIK: VINKO KASTELIC

V internatski učilnici **Foto služba DE**

Modne pletenine za jesen

modna hiša

LJUBLJANA – MARIBOR

nama LJUBLJANA

V BLAGOVNICI S STANOVANJSKO OPREMO
NAMA, WOLFOVA 1
NA IZBIRO

V I. NADSTROPJU:

- posteljno perilo, prešite in volnene odeje
- dekorativno blago
- serviete, prti, brisače
- preproge, tekači, obloge tal, zavese
- gospodinjski aparati, hladilniki, štedilniki, sesalci, loščilci, mešalci, bojlerji
- radio aparati, televizorji, gramofoni, magnetofoni, transistorji, radijske in TV antene
- svetilke: stropne, stenske, namizne, stoječe

Nakup pohištva in gospodinjskih aparatov tudi na potrošniški kredit — 10-odstotni popust pri plačilu z devizami.

nama LJUBLJANA

GOSTINSKO PODJETJE

SIDRO

Piran

vabi

v novo odprto restavracijo **PUNTA, Piran,** ki ima poleg 200 sedežev v restavraciji še 200 sedežev na gostinskem vrtu ter urejeno parkirišče

Tovarna čipk in vezenin BLED

IZDELUJEMO:

- STROKOVNO KLEKLJANE ČIPKE IN STROJNE VEZENINE,
- VSE VRSTE ŽENSKIH ROKAVIC, KI VAM JIH NUDIMO PO KONKURENČNIH CENAH

Poslužujte se naše bogate izbire!

Novomeška opekarna

ZALOG

pri Novem mestu

- IZDELUJEMO IN PRODAJAMO VSE VRSTE ZIDNE IN STROPNE OPEKE

ZA CENJENA NAROČILA SE PRIPOROČA KOLEKTIV.

OBENEM SE PRIDRUŽUJEMO ČESTITKAM ZA OBČINSKI PRAZNIK NOVEGA MESTA IN ŽELIMO VSEM OBČANOM ŠE MNOGO DELOVNIH USPEHOV!

V zbirki

POGOVORI 66

sta izšli novi dve brošuri, in sicer:

Prva knjižica št. 11 vsebuje predavanji:

Stane Marinič:

- **O MESTU IN VLOGI DELOVNE ORGANIZACIJE PRI URESNIČEVANJU GOSPODARSKE REFORME in**

Vinko Trinkaus:

- **O TEMI DELITVE PO DELU**

Druga knjižica št. 12 pa od avtorjev:

dr. Ivan Kristan:

- **O SAMOUPRAVLJANJU V DELOVNI ORGANIZACIJI PRI URESNIČEVANJU GOSPODARSKE REFORME in**

Vlado Vodopivec:

- **O ZAKONODAJI V DELOVNIH ORGANIZACIJAH**

Za vse štiri teme je Jože Valentinčič napisal metodične napotke, kako naj se gradivo proučuje in uporablja v praksi in še posebej, kako naj se ga poslužujejo samoupravljavci.

Knjižica št. 11 — cena 5 N-din,

Knjižica št. 12 — cena 4 N-din.

Naročila sprejema:

Uprava Delavske enotnosti, Ljubljana

DALMATINOVA 4, tel. 310-033

Vedno in ob vsaki priliki skodelico kave

mercator

● VODNE ČRPALKE IN ELEKTROMOTORJE ZA KMETIJSTVO

DOBITE S POPUSTOM, ČE PLAČATE S TUJIMI PLAČILNIMI SREDSTVI — DEVIZAMI.
S POPUSTOM (ZA DEVIZE) PRODAJAMO TUDI NAŠE OSTALE PROIZVODE.

NAČIN PLAČEVANJA:

1. **z efektivno tujo valuto,**
2. **s čeki in traveller čeki,**
3. **z nakazili preko banke,**
4. **z nakazili iz inozemstva.**

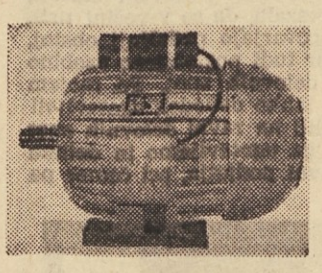

Tuja plačilna sredstva nam lahko pošljete tudi po pošti. Priporočamo, da se v ta namen poslužite denarnega pisma.

Zahtevajte obširne opise naših proizvodov, strokovne nasvete in ponudbe pri nas in pri naših predstavništvih:

- **ELEKTROKOVINA, Beograd, Obilićev venac 26**
- **ELEKTROKOVINA, Zagreb, Marinkovićeva 5**
- **ELEKTROKOVINA, Ljubljana, Titova 38**
- **ELEKTROKOVINA, Sarajevo, Maršala Tita 54**
- **ELEKTROKOVINA, Skopje, Bulevar JNA 6 a**

ELEKTROKOVINA

Maribor

TRŽAŠKA št. 109, p. p. 75; Telefon: 31-120, Telex: 331-31; Telegram: ELKO Maribor

SOLEA mila

Tovarna Zlatorog Maribor

IGO

LJUBLJANA

Uprava: Trnovski pristan 8, tel. 20-879, 21-747
Obrat: Gradaška 22, telefon 20-103

PROJEKTIRAMO,
IZDELUJEMO IN MONTIRAMO OPREMO ZA VSE VRSTE KUHINJ, SAMOPOSTREŽNIH RESTAVRACIJ IN GOSTINSKIH OBRATOV
PRIMERNE CENE! IZDELAVA SOLIDNA!

Mura

MURSKA SOBOTA

ELEGANTNE SRAJCE IZ DIOLENA

● Šesto leto mineva, odkar tudi PTT kolektivi poslujejo kot samostojne delovne organizacije ● Šest let samoupravljalskih izkušenj. ● Kakšne so te izkušnje? Kako se poštni, telegrafski in telefonski delavci upirajo še vedno močnim težnjam po centralizaciji upravljanja in odločanja, kar menda terjajo interesi, predvsem pa neokrnjena funkcionalnost PTT službe. ● Kako se v PTT podjetjih uveljavljajo delovne enote?

VSAKA ŠOLA NEKAJ STANE

Tako kot pred 100 leti...

Za boljše razumevanje najprej nekaj osnovnih podatkov o sedanji organizaciji in poslovanju PTT podjetij:

V Sloveniji obstaja 9 podjetij za PTT promet, po eno na območjih bivših okrajev. Med seboj so ta podjetja povezana v Združenem podjetju za PTT promet v Ljubljani. Za vsa podjetja v državi (z izjemo združenih podjetij) pa velja načelo, da svoj dohodek ustvarjajo na račun sprejetih storitev, ki pa jih morajo ostala PTT podjetja bodisi v tranzitu ali pa v dohodu izvrševati zastonj. Iz tega izhaja, da je gospodarsko močno tisto podjetje, ki ima veliko odhodnih storitev: odposlanih pisemskih in paketnih pošiljk, brzojavk, telefonskih pogovorov. Po drugi strani pa je očitno, da je tak sistem prizadel tista PTT podjetja, ki so gospodarsko slabše razvita in kjer tudi PTT zveze niso urejene.

MED SKRAJNOSTMI

V podobne skrajnosti kot pri ekonomskih odnosih, ki očitno niso urejeni in o čemer se bo najbrž treba še pogovoriti, slovenski PTT kolektivi zahajajo tudi pri uvajanju in uveljavljanju delovnih enot in samoupravljanja v teh enotah. Drži namreč, da delovnim enotam nikjer niso dali pravih pristojnosti in prave vsebine dela, poskrbeli pa so za takšno decentralizacijo, da je zavoljo evidence terjala več administracije. Ta se je naposled tako razbohotila, da so delovne enote začeli ukinjati, ker niso dosegle svojega namena, kot pravijo, in ker so »predrage«.

Zdaj je vprašanje, ali se je zavoljo pomanjkanja izkušenj to moralo zgoditi; ali je bila kriva naivnost, da so od polovičnih rešitev pričakovali preveč; ali pa gre tudi za zlonamernost. **Dejstvo je, da delovne enote, takšne kot so bile, niso mogle zaživeti, čeprav so sprva med PTT delavci vzbudile veliko zanimanje za boljše gospodarjenje in za odločanje o gospodarjenju njihovih podjetij.**

Kakor koli je razveseljivo, da se je določanje o gospodarjenju preneslo za eno, oziroma za dve stopnici navzdol, od generalne direkcije PTT Jugoslavije na republiške (kmalu ukinjene) skupnosti PTT in potem na podjetja za PTT promet, pa spet hodi hudo narobe, da še zdaj prihajajo na dan vsi mogoči izgovori o »posebnih razmerah«, v katerih delajo in živijo kolektivi posameznih PTT podjetij in kar menda onemogoča nadaljnjo decentralizacijo upravljanja in odločanja. Teh ugovorov in pomislekov pa je še zlasti mnogo po posvetu o uvajanju delovnih enot v PTT podjetjih, ki ga je organizirala letos spomladi jugoslovanska skupnost PTT podjetij. V načelu se sicer vsi strinjajo z decentralizacijo in z ugotavljanjem ter delitvijo dohodka na ravni delovnih enot. Vendar pa vsi pristavljajo, da bo nujno moralo priti do prelivanja sredstev med posameznimi delovnimi enotami znotraj istega podjetja ter med podjetji znotraj istega združenega podjetja, ali celo med temi podjetji, torej v merilu JPTT.

VEČ OBRAZOV ISTE RESNICE — KAMEN SPOTIKE

Najbrž je nekaj resnice na tem, da je prelivanje sredstev — vsaj znotraj istega podjetja — nujno in da se temu ne bo mogoče izogniti. Če bi dosledno uveljavljali načelo ugotavljanja in delitve dohodka v tem smislu, da so življenja sposobne le finančno aktivne delovne enote, bi enostavno morali zapreti veliko pošt, ker ne ustvarjajo niti toliko dohodka, da bi bilo dovolj za osebne dohodke tamkaj zaposlenih delavcev, ki sicer opravljajo družbeno potrebne naloge. Kakšna je končno zasluga kolektiva PTT podjetja Ljubljana, če dela in živi na področju, ki je gospodarsko močno razvito in od koder izvira pretežni del vseh PTT storitev v Sloveniji? In temu nasproten primer: ptujska delovna enota finančno ne dosega tistih rezultatov, kot jih znotraj istega (mariborskega) PTT podjetja dosega dravograjska enota, ki dela na gospodarsko bolj razvitem področju? In naposled: pred desetimi leti je pošta na račun pisemskih in paketnih storitev ustvarjala v Sloveniji približno 60 odstotkov dohodka, ostanek pa na račun telegrafskih in telefonskih storitev, zdaj pa je razmerje — predvsem zavoljo avtomatizacije in splošnega razvoja telefonije — obrnjeno in se iz dneva v dan bolj obrača v prid telegrafa in telefona, ki zdaj obrestujeta vložena sredstva, ki jih je tistikrat pošta ustvarjala s pisemskim in paketnim prometom.

Razmere znotraj posameznih podjetij so torej zelo različne. Zato ne more biti nikakih receptov. Vsako podjetje bo moralo iskati svojo pot, kako naj razvija samoupravljanje in delovne enote. Ali je ta naloga tako težka, da se nekaterim vzbujajo skomine po starem in preživelem?

Motiv iz telegrafske centrale v Ljubljani

KOPRSKE IZKUŠNJE

Tovarišica **Joža REJEC** pripoveduje:

»V našem podjetju imamo delovne enote že nekaj let. Sami sprejemamo plane in pravilnike, odločamo o personalnih in še drugih zadevah. Velika škoda bi bila, če bi te enote ukinili, ker bi potem med ljudmi zamrl sedanji interes za poslovanje in gospodarjenje. Nekateri pa to predlagajo in pravijo: saj so drugod tudi tako storili! Res pa je vendarle, da je dozorel čas, ko bi naše enote morale samostojno odločati še o čem drugem in ne le o tem, o čemer lahko odločajo zdaj!«

Tovariš **Bruno Trobec** nadaljuje takole:

»Razprava o novem statutu je pokazala, da so v večini tisti, ki zagovarjajo nadaljnji obstoj, vendar tudi poglobljeno vsebino dela delovnih enot. Po mojem bomo lahko dohodek ugotavljali in delili na ravni delovnih enot (zdaj ga ugotavljamo in delimo na ravni podjetja, pri čemer pa delovne enote samostojno razpolagajo z osebnimi dohodki in delom skladov) takrat, ko bomo našli pravo tehniko ugotavljanja dohodka in pa način evidentiranja stroškov, oziroma delitev stroškov podjetja med delovne enote. Nekatere od teh stvari je mogoče rešiti na osnovi veljavnih jugoslovanskih PTT normativov, za nekatere pa bomo morali sami poiskati rešitev. **Po mojem bi znotraj podjetja lahko ovrednotili dohodne, tranzitne in dohodne storitve. To pa bi pomenilo osnovo za izračun dohodka delovne enote.«**

Pred kratkim so se v Titogradu sestali predstavniki tistih jugoslovanskih PTT podjetij, ki so prevzela nalogo, da posredujejo odgovor na vprašanje, kako preiti na ugotavljanje in delitev dohodka po delovnih enotah s posebnim ozirom na zajemanje ekstra dohodka tistih delovnih enot, ki opravljajo pretežno odhodne storitve. Med njimi je bil tudi tovariš **Miloš Kovač**, ki je povedal:

»V nasprotju s tistimi (na primer predstavniki sarajevskega podjetja), ki trdijo, da se sredstva med enotami ne bi smela prelivati, je bilo stališče pančevskega in našega podjetja, da je tako prelivanje potrebno, vendar bi o tem podjetja odločala sama, po sklepu, oziroma dogovoru delovnih enot. Bilo pa je še tretje stališče (Niš, Titograd), da je treba postaviti takšne tarife, da imajo delovne enote v vseh vrstah PTT dejavnosti dovolj sredstev za normalno in razširjeno reprodukcijo. Mi sicer ne trdimo, da so sedanje tarife realne, omenjena zahteva pa se nam vseeno zdi hudo pretirana. Jasno je, da ob tako različnih stališčih nismo našli skupne rešitve.«

Še mnenje tovariša **Ivana Debernardija:**

»Ko so druga podjetja ukinjala delovne enote, smo pri nas ukinili obračun stroškov po enotah, ki smo ga imeli že precej razvitega. S tem smo sicer »sprostili« enega človeka, vendar zdaj sploh ne vemo več, kako se gibljejo stroški po naših enotah... Ugotavljamo, da smo napravili hudo napako. Zato se zdaj vračamo na stari in še nekoliko razširjeni obračun stroškov. Ko bomo na čistem, se bomo o vsem dogovorili, pa bomo to uzakonili še v statutu. Drugače nikoli ne bomo prišli do takih delovnih enot, kot jih zahtevajo naši ljudje.«

»DRAGO IN NEPRIMERNO!«

»Administracija v zvezi z delovnimi enotami nam je zaposlovala kar šest ljudi in tega naše podjetje, ki je manjše od večine delovnih enot ostalih podjetij, finančno enostavno ne zmore,« je poudarila **Irma Horvat — Murska Sobota.** »Zato in pa zavoljo slabega finančnega položaja, saj smo začeli iz nič, smo delovne enote kmalu po ustanovitvi tudi ukinili. Če ni materialnih osnov, je res vprašanje, kaj in kako naj bi s samoupravljanjem. Res pa je, da vsak četrti zaposleni sodeluje v organih upravljanja in da na sestankih ljudi obvestimo vnaprej o vsem, tako da samoupravni organi ob odločanju vedo za razpoloženje kolektiva. Če pa se bo naš finačni položaj popravil, kar bi se moralo zgoditi, potem nihče ne bo nasprotoval delovnim enotam. Takšnih, ki bi obstajale samo na papirju in brez vsakega praktičnega učinka namreč ne maramo. Zato je v sedanjem času za nas neprimerno govoriti o delovnih enotah, ki bi pomenile nujnost, ko pa vemo, da bi to bilo tudi dražje, kot pa prenesemo.«

Julij Sabotin: »Za nas, ki iz skupne jugoslovanske sklede nismo dobili nič, drugi pa precej ali celo izredno veliko, dokler je bilo to možno, je bil boljši stari sistem, ko smo dobivali tako imenovane negativne tarifne razlike kot povračilo za razliko med številom odhodnih in dohodnih storitev. Predvsem na račun osebnih dohodkov smo v teh letih investirali 350 milijonov S-din. Vendar to ni dovolj, da bi zares lahko ustregli našim strankam. Na leto imamo do 15 tisoč neizvršenih telefonskih pogovorov, ki jih tranzitne centrale ne morejo ali tudi nočejo izvršiti, ker imajo pač dovolj naročil lastnih strank, pri katerih ustvarjajo dohodek, za nas pa bi morali delati zastonj. Vendar obstaja izhod iz težav. Če bi nekje dobili 150 milijonov din, da bi opravili najnujnejše v zvezi z izvajanjem programa modernizacije in če bomo kmalu dočakali vključitev v jugoslovansko telefonsko omrežje, kar nam obetajo, potem se bomo hitro prikopali na zeleno vejo. Pristanemo pa na vsakršne kreditne pogoje. Nerodno je le to, da trenutno ni nikogar, ki bi nam lahko posodil ta sredstva. Vsako PTT podjetje ima svoje potrebe, ostale gospodarske organizacije pa tudi, da bank sploh ne omenjam.«

Kdo je kdo?

O vseh teh in še drugih vprašanjih so z našim novinarjem kramljali:

V Kopru: Ivan DEBERNARDI, predsednik sveta delovne enote osnovne PTT enote; Joža REJEC, predsednica sindikalne podružnice v omenjeni osnovni enoti; Bruno TROBEC, sekretar podjetja za PTT promet, in Miloš KOVAC, vodja gospodarskega sektorja v tem podjetju.

V Murski Soboti: Irma HORVAT, predsednica sindikalnega odbora podjetja za PTT promet; Jurij SABOTIN, direktor podjetja za PTT promet.

V Kranju: inženir Marko LAMPRET, predsednik sindikalnega odbora podjetja za PTT promet.

KATERA JE PRAVA POT?

V nasprotju s Pomurjem, kjer imajo slabo razvito telefonsko omrežje, je Gorenjska v celoti avtomatizirana. Vsakdo, kdor želi telefonski priključek, kupi samo aparat, vse ostalo pa je brezplačno. Računica namreč kaže, da je za podjetje bolje, če ima čimveč naročnikov, ki seveda plačujejo storitve kakor pa, da bi v centralah imeli proste priključke.

Če naročnikom lahko nudijo takšne ugodnosti, finančno stanje najbrž ne bi smelo biti vzrok, da kranjsko PTT podjetje nima delovnih enot. Pa jih vseeno nima!

Inž. Marko Lampret meni:

»Delovne enote smo že imeli. Vendar so bile tako nerodno zastavljene, da je zavoljo tega trpela funkcionalnost naše službe in še nepotrebni stroški so nastajali. Ukinili smo jih, ker smo spoznali, da smo se zaleteli. Nočemo, da bi se to še kdaj ponovilo. Zato razmišljamo, kaj naj bi storili, da bi našli najboljši odgovor na razna vprašanja, med katerimi je prelivanje sredstev najbolj problematično. Sindikat bo organiziral več razgovorov, da bi ljudje povedali, kaj pravzaprav želijo in hočejo. Finančni položaj podjetja namreč ni vzrok, da ne bi mogli imeti delovnih enot, ki bi same ugotavljale in delile dohodek.«

MED LJUDMI IN MED NAMI

Zgolj teh nekaj primerov kaže, da so razmere, pa tudi razpoloženje hudo različni po posameznih PTT kolektivih. Če lahko razumemo tiste, ki trdijo, da brez materialnih sredstev tudi ni pravega samoupravljanja, je spet težko verjeti drugim, ki imajo vse ali skoraj vse pogoje, pa vendar samo »razmišljajo«. Zaradi tega nemara razvoj PTT podjetij ni najbolj skladen, zavoljo česar pa je oškodovano predvsem gospodarstvo — PTT kolektivi pa pomenijo sestavni del gospodarstva.

Vzroki takšnega stanja pa so vendarle jasni. Premalo besede imajo neposredni proizvajalci. Če pri tem nihče, niti sindikalne organizacije, ni smatral za potrebno, da je treba podpreti predloge PTT delavcev, kako naj bi v prihodnje organizirali delo in poslovanje njihovih podjetij, kako naj bi končno urejali tudi medsebojne odnose, seveda ni nič čudnega, če je odločanje strnjeno v rokah centralnih samoupravnih organov. »Koprske izkušnje« kažejo, da je mogoče najti izhod iz težav tudi v lastni hiši.

MILAN GOVEKAR